AÑA 12

9

NOVEMBER 1981

skol & komunidat

SINDIKATO DI MAESTRONAN DI ARUBA SIMAR

Nòchi Willem: "Un problema grandi pa nos ta e konsientashon di nos miembronan", pag. 1

*

Docenten APA en APK eisen een behoorlijk nascholingsbeleid, pag. 8

*

Filomena College Mavo a kumpli 30 aña di eksistensia, Pag. 11

*

Van het bestuur: het probleem vervanging, pag. 12

*

El Salvador: "Ainda no tin ningun, solushon na bista", pag. 15

IRAKERE

Musika imperialista of musika komunista? pag. 6

National/Panasonic

1 V.H.S. VIDEO RECORDER
2 - 4 - 6 hours

2 MUSIC CENTER STEREO
3 in 1 Ledsonic Series

3 Visit our NEW showroom in the Fergusonstraat and have a look at our large assortment HI-FI components and color T.V.

UNICON

FERGUSONSTRAAT - TEL. 23555

THE NEW INDIA ASSURANCE COMPANY LIMITED

THE NEW INDIA ASSURANCE CO. LTD.

PAARDENBAAISTRAAT 8
ARUBA - 24835-24879

FOR ABSOLUTE SECURITY AND SERVICE

GENERAL AGENTS
ARUBA: Ch. H. RAGHUNATH

Het bespaart u een hoop tijd en moeite wanneer u voor uw school-benodigdheden eerst gaat kijken bij:

ARUBA BOEKHANDEL
ARUBA POST

Introducing the sporty economist. The new Toyota Corolla.

Wherever you take your family in Toyota's new Corolla you'll all go in comfort, style, and with great fuel economy.

Inside, there's room for two adults to stretch out up front and plenty of room for three kids in the back. Corolla offers you more room than most other cars in its class, including ample cargo space behind the rear seat for the family's luggage.

MacPherson front suspension and Toyota's new four-link coil spring rear suspension give Corolla a ride that's smooth.

Add to this the responsive handling of rack-and-pinion steering, front disc brakes, road-hugging radial tires, and child-protector rear door locks and you have a car that not only rides smoothly but is also safe and fun to drive.

If the new Corolla sounds good to you, you should see the way it looks. It's aerodynamically designed in a sporty wedge shape that slices through the air, reducing drag and fuel consumption.

Corolla gives you the choice of an automatic or 4- or 5-speed transmission, plus numerous other standard as well as optional features from which to choose.

With a car like this for your family to look forward to, it's no wonder Toyota Corolla belongs in a class by itself.

A CLASS BY ITSELF

TOYOTA COROLLA

GARAGE CORDIA ARUBA N.V.

L. G. Smith Boulevard 114 — Oranjestad - Aruba

TELEFOON 24455 - 24457

ARUBA'S 'big 4'

VICTORIA BOTTLING COMPANY CO. LTD.
San Nicolas

redaktie: c. tromp, u. lim-a-po, r. oomen, h. oplaat, q. maduro en l. emerencia.
redaktie-adres: kantoor simar, sabana blanco 36 - *bank:* a.b.n., banknr. 31.47.886.
layout en fotografie: r. de graaff - *drukker:* v.a.d. - *abonnementen:* ned. antillen naf. 25,— per jaar, nederland naf. 25,— per jaar (zeepost), luchtpost naf. 40,— per jaar, overige landen naf. 25,— per jr.
simar, sindikato di maestronan di aruba, sabana blanco 36, p.o.b. 582, oranjestad, tel. 24219 - *bestuur:* madonna stephens, voorz., carla kelkboom, sekr., henk weustink, penningm., mercedes van der hansorman, 2e penningm., arturo oduber, comm.
sekretaresse kantoor: mevr. f. alexander - *vergaderplaats:* sabana blanco 36, tel. 24219, simarleden die hier willen vergaderen kunnen de sleutel op het kantoor afhalen - *banken:* banco barclays antiliano v-224-1, algemene bank nederland 31.47.886, *nieuwe leden:* kunnen iedere dag opgegeven worden op het kantoor, sabana blanco 36

skol

aña 12 - no. 9 - november 1981

Entrevista ku NÒCHI WILLEM

presidente di e sindikato di maestronan di Boneiro, SIMABO:

"Un problema grandi pa nos ta e konsientisashon di nos miembronan"

sindikato di maestronan di aruba

Den ramo di e entrevistanan ku Skol i Komunidat tabatin ku diferente lider sindikal, e biaha aki ta toka turno na e presidente di e sindikato di maestronan di Boneiro esta Nòchi Willem. Sinko aña pasá el a muda ku su señora boneriano (e mes a nase na Korsou) di Korsou pa Boneiro. Aktualmente e ta trahando na Stanislausschool, -

un skol basiko bou di R.K.-schoolbestuur, komo maestro di un 4|5 "combinatieklas". Bou di sirkunstansianan difisil i basta atrasá el a yuda lanta SIMABO ku por sierto ta un sindikato hopi "jong" ku apenas 2 aña di eksistensia, i di kual e ta presidente for di su lantamento. E ta un persona abierto ku, na moda di papia, ta lanta i bai drumi k'e sindikato.

Skol i Kom.: "Bo por konta nos un poko kon b'a haya bo mes envolvi den e sindikato di maestro aki na Boneiro?"
Willem: "Wel, t'asina ku 5 aña pasa m'a establese mi mes aki na Boneiro i na momento ku m'a yega aki m'a wordo aserká pa e sindikato, ku tabata pa e tempo ei V.L.B., pa mi bira miembro. Banda di V.L.B. tabatin un otro organisashon ku tabata yama Organisashon di Maestronan Boneiriano (ORMABO, red.). Mi a afiliá mi mes na e promé instansia na e Organisashon di Maestronan Boneiriano pa e simpel echo ku mi kier a sa pa ki motibo e organisashon aki a lanta kibrando asina e proseso di sindikalismo di maestronan di skol aki na Boneiro. Den e organisashon ei m'a trata, fe despues ku mi tabata un luna den dje, di úni e dos organisashonnan bèk, pero m'a kontra ku masha hopi "tegenwerking" di e Organisashon di Maestronan Boneiriano".

Skol i Kom.: "Kier men ku tabatin dos organisashon di Maestro: ORMABO i V.L.B."
Willem: "Korekto. I mi por bisa ku V.L.B. sí n'e mesun instansia a opta pa enberdat e union bini bèk. Na e momento ei, despues ku mi tabatin dos luna den ORMABO, m'a tuma mi retiro mesora i m'a afiliami na V.L.B. kaminda ku m'a mira ku enberdat e tabata e organisashon ku kier a traha riba tereno sindikal i ku kier a defendé e interésnan di e maestronan di skol aki na Boneiro. Den e proseso ei nos a sigui desaroyá nos mes komo V.L.B. i nos por bisa ku poko poko e rekonosimiento pa ku V.L.B. a kuminsa krese den e komunidat aki, tambe serka e outoridatnan den enseñansa riba tereno nashonal, mi ta papia awor di ministro di enseñansa i departamento di enseñansa. Hopi invitashon nos a haya pa partisipá den diferente aktividat relashoná ku enseñansa. Kaminda ku nos a haya e oportunidat mas mihó tabata e tempo ku nan a lanta e asina yamá nota di maneho di enseñansa, unda nos komo V.L.B. a duna un aporte importante pa loke ta trata enseñansa na Boneiro. Na e momento ei e otro organisashon (ORMABO) a pidi V.L.B. pa nos úni. Na e momento ei m'a wordo nombrá komo konsehero pa tur dos, pa trata di tal forma di buska e puntonan ku tabata úni nan i eliminá e puntonan ku tabata dividí e dos organisashonnan".

Skol i Kom.: "Dikon nan a nombra net abo komo konsehero? Pasó bo tabata den ORMABÓ promé?"
Willem: "Si, i m'a kana hopi huntu ku e presidente di V.L.B. e tempo ei, ku ta hopi konosí, n'Aruba tambe, señor Hubert Vis, ku a tene V.L.B. na bida aki na Boneiro ku e tiki "tools" k'e tabata tin, ku e tiki miembronan k'e tabata tin. M'a kana komo konsehero huntu ku e dos organisashonnan ei i den menos ku 6 luna nos a logra di trese unifikashon. Nos a laga sirkula bou di e maestronan di skol un sorto di referendum kaminda nos a pidi nan spesífikamente kua kaminda nan kier skohe: un kaminda di un organisashon ku ta atende su mes solamente na aktividatnan soshal manera fiesta, komemento, of ku nan kier bai enberdat den direkshon di un sindikato berdadero. Nos por bisa ku e reakshon tabata positivo i e mayoria grandi di e maestronan a opta pa un organisashon sindikal. Na e momento ei nos a bini huntu i nos a disidi pa entrega, tanto V.L.B. komo ORMABO, pa e nomber di Sindikato di Maestronan di Boneiro, abreviá SIMABO. Nos a wordo lantá ofisialmente 9 di mart 1980".

Skol i Kom.: "Boso tin un organisashon basta jong ainda!"
Willem: "Hopi jong si. I na e momento ei mesora, "in tegenstelling" ku otro añanan, nos promé akto tabata pa traha un programa bou di kual nos kier a operá. Nos a presentá e programa ei pa nos miembronan i nos por bisa k'el a haya kompletamente aprobashon. Despues ku nos tin awor un aña i mei trahando nos por bisa ku 90% di e programa ku nos a presentá a wordo realisá i nos ta den proseso di realisa e sobrá i na oktober aki, ora nos tene nos di dos reunion general nos por ta kasi sigur ku nos a logra 100% di e programa ku nos a presentá pa nos miembronan".

Skol i Kom.: "Bo por konta nos algo di e programa ei, kiko e ta insera?"
Willem: "Wel, e programa tabata partí den tres: E tabata partí den un kategoria kaminda nos tabata bringa pa e posishon hurídiko di nos miembronan i bou di kual tabata kai entre otro sòru pa hendenan haya derecho riba penshón: Sierto maestranan di skol ku tabata traha hopi aña largo i ku no tabata kai bou di e areglo di penshón, pa nan logra pa ora nan bandoná skol nan por haya algo di kompensashon pa tur e añanan di servisio. Nos tabata traha tambe riba e posishon di aseguro pa muchanan di skol ets. Esei anto ta e parti hurídiko di e programa.
Nos tabatin un parti den e programa ku tabata netamente di enseñansa, kaminda nos kier a purba di "upgrade" nos maestronan aki na Boneiro, komo ku Boneiro ta un isla, pa loke ta trata posibilidatnan di estudio, hopi isolá. Nos a logra esei den e forma ku nos por a trese aki na Boneiro un "hoofdaktecursus", nos por a logra trese un kurso di l.o.-ingles i aktualmente nos ta logrando di trese M.O.-A pedagogiek pa kual tin 35 interesado bou di e kuerpo di maestronan, ku ta 25% di nos kuerpo di maestronan.
E di tres parti di e programa tabata e parti sosial kaminda nos kier a pone kontaktonan ku nos miembronan pa estrechá e lasonan entre direktiva i e miembronan p'asina haya un komunikashon optimal. Pasobra manera bo mes sa, den tur e organisashonnan aki, hopi biaha e miembronan no ta presentá na e reunionnan, of bo ta haya solamente un grupo chikito. P'esei nos a pensa ku, komo Bo- →

neiro ta chikito, pa organisá eventonan sosial kaminda nos por tende kiko ta biba bou di nos maestronan i pa nan tambe haya sá kon nos maneho tá tokante diferente punto".

Skol i Kom.: "Bon, awor kon e tres puntonan aki, e puntonan hurídiko, enseñansa, sosial, ta "fit" den e struktura di e sindikato, kon e struktura di SIMABO ta eksaktamente?"

Willem: "Nos struktura ta eksisti di un direktiva prinsipal. Ban' di dje e tin un kuerpo di konsehero i bou di direktiva tin diferente sektor: un sektor ku ta okupá su mes ku e parti hurídiko, un sektor ku ta okupá su mes ku renobashon di enseñansa i un sektor ku ta okupá su mes ku e parti sosial. Bou di e tres sektornan ei tin, loke nos ta yama akinan, e grupo di "kontaktpersonan". Riba kada skol nos tin un persona ku ta tene kontakto di direktiva pa "veld", i di "veld" pa direktiva. Anto té abou bo tin e instansia, loke eigenlijk ta esun di mas halto, esta bo miembronan".

Skol i Kom.: "E "kontaktpersonen", nan ta representá kada "sectie"?"

Willem: "Kada "sectie", si. Kada skol i kada tipo di enseñansa tin su "kontaktpersoon". Ku otro palabra, den "kleuteronderwijs" kada "kleuterschool" tin un, den basisonderwijs kada "lagere school" tin un "kontaktpersoon", L.T.S. tin un, MAVO tin un, "huishoudschool" tin un".

Skol i Kom.: "Tokante e konseheronan, kon esei ta fungi?"

Willem: "Nos a pidi hende ku tin eksperensia den enseñansa, eksperensia riba tereno hurídiko tambe, pa duna direktiva konseho "gevraagd of ongevraagd". Nos ta usa nan hopi, ora nos ta den, laga nos bisa, konflikto ku sea direktiva di skolnan of gobierno. E orei, semper promé ku nos sali afó, nos ta drenta den kontakto ku e kuerpo di konseheronan, ku ta personanan klave den enseñansa ku ta forma un "kerngroep" den henter e struktura di nos enseñansa. Di e manera ei nan konseho hopi biaha ta representatívo pa e "veld" ku nan ta representá".

Skol i Kom.: "Awor, e struktura aki enberdat ta funshoná?" Tur e komishonnan i e "kontaktpersonen" den realidat tambe ta funshoná?"

Willem: "Eh . . . e komishon hurídiko ta funshoná hopi "flauw" pa e siguiente motibo: Manera m'a bisa kaba Boneiro ta hopi isolá. Si bo kompará nos sindikato ku Simar of V.L.C. nos mester rekonosé ku nos kader ta hopi mas chikito ku e otro dos sindikatonan hermano ku nos tin i hopi biaha, por ehempel den e asuntu di "pensioenfonds" ku ta andando na e momento aki, ora nos ta bai Korsou pa reuni hunto ku Simar i V.L.C. nan ta bin ku asina hopi datonan ku nan a haya den un proseso di añanan largo, ku eigenlijk "oogluikend" i ku konsentimiento di Simar i V.L.C. nos ta trata, ku nos propio partisipashon sí, di sigui mas o menos e linia general di Simar i V.L.C. den e aspekto ei, esta e aspekto hurídiko.

Pa loke ta trata e komishon di enseñansa nos por bisa k'e ta traha hopi bon. Nos a yega asina leu te awor aki, ku nos por a logra pa bai habri ofisialmente un sentro di dokumentashon pa nos maestronan haya un oportunidat pa nan sinta huntu pa nan diskuti ku otro riba diferente tereno i yega na sorto di "workshop" pa krea nan propio medionan di enseñansa, nan mesun "leermiddelen", ku ayudo di medionan oudio-visual.

E parti sosial tambe, nos por bisa, ta funshonando hopi bon. Den e dos añanan ku nos ta bai eksisti, nos a tene al rededor di 5 evento sosial kaba ku a goza di un partisipashon di hopi di e miembronan i awor aki nos a yega asina leu ku kada luna, e promé diahuebs di luna, tin loke nos ta yama un "family-hour" kaminda miembronan, huntu ku nan famia, ta bini huntu na un lugá sentral i kaminda di 4 or pa 7 or, bou di un "borreltje" por tin interkambio riba tereno di enseñansa i envolvi tambe e parti di e famia aden, paso por ehempel ora durante un konflikto bo no ta haya sosten di e komunidat, e ora ei e sosten di e famia di e maestro of maestra ta hopi importante".

Skol i Kom.: "E aspekto di e "kontaktpersonen" tambe ta funshoná?"

Willem: "E ta funshoná. Pero e kontaktpersoon, mi no kier men esaki denigrante, pero e kontaktpersoon mas bien ta duna informashon na e direktiva i direktiva ta duné informashon pa e miembronan. Nan ta funkshoná manera un "postman". Si nos tin partisipashon di hasi na e miembresia nos ta yama nan i nan ta sòru pa e wordo "verspreid". Un sorto di "koerier" nan ta den e organisashon".

Skol i Kom.: "Esei tambe ta funkshoná bon? Kier men ku ora bo yama nan enberdat nan ta bini, nan ta sostene e direktiva tambe?"

Willem: "Korekto, bo ta haya sosten di nan semper".

Skol i Kom.: "I e direktiva mes, kon esei ta funkshoná?"

Willem: "Wel, nos tin un presidente, un sekretario, un tesorero i 4 miembro komisario. Kier men nos ta ku 7. Per nos struktura di direktiva ta kompletamente otro for di tanto V.L.C. komo Simar. Nos nó tin den nos direktiva dus un representante spesifiko di "sectie". Nan a gewon skoké. Mi por bisa sí ku pa koinsidensia nos tin den direktiva 3 hende di skol basiko, 2 di skol avansá i eigenlijk 2 di enseñansa preparatorio, pero awor aki e dos ultimonan a muda pa Korsou i den e proksimo reunion general nos mester bolbe "vul aan" e dos hendenan ei".

Skol i Kom.: "Kiko segun bo ainda ta e problema mas klave internamente den e sindikato?"

Willem: "E problema mas klave ku ta sobra den mi konsepto, ta e proseso di konsientisashón di e miembronan ku no ta kla ainda. Den e promé problema serio ku nos tabatin, ku a kulmina den e welga na februari, nos a realisá ku internamente e sindikato tin un sierto flakesa, den e sentido ku na momento ku L.T.S. a drenta den akshon i ku nos a pidi na tres okashon durante reunionnan te na madruga lat dunando informashon ekstenso na promé lugá na e koleganan den enseñansa avansá, e reakshon di sosten tabata masha "flauw". Dus MAVO, HAVO, Huishoudschool no a para solidario konkretamente tras di nan koleganan di L.T.S. Tabatin algun hende sí, un total di 7, ku tambe a welga, pero e masa di MAVO, HAVO i otro "sektienan" a laga L.T.S. na kaya! Tambe e interes of motivashon di esunnan di skol basiko pa drenta den akshon tabata hopi "flauw". P'esei nos a konsiderá ku internamente nos trabou di konsientisashon eigenlijk ainda ta den un fase inisial. E ta limitá na un grupo di mas o menos 30 hende, di 95 miembro (En total tin 120 maestro na Boneiro, red.). Mi tin ku bisa ku nos por komprondе tambe pakiko. Mayoria di e maestronan ku ta traha na skolnan aki na Boneiro ta hende muhé kasá i bo mes sa ku e hendenan muhé kasá tin un kontrakto di un aña. No ta nada straño ku ora e personanan aki ta lanta papia ku hopi biaha, sin ku bo por pruebé, tin sierto menasa di parti di outoridatnan ku ta bisa: "Wel, si e kos sigui asina'ki mi no ta kere ku pa otro aña nos lo "verleng" bo "kontrakt". Dus e miedo ei, e "rechtsvacuum" pa loke ta toka e maestranan kasá segun mi tambe ta un motibo ku nan "uittreden naar buiten" ta mas "flauw". Nan tin un miedo di represaya. Na e di dos lugá un otro gran parti ku nos tin aki ta esnan ku ta bini ku kontrakt (di afó). Hopi biaha bo tin klousulanan den e kontrakt ku ta bisa ku kiko ku bo ta hasi ku ta kontra di e interes, algo pluri-interpretabel di parti di "schoolbestuur", por kousa represayanan kontra bo. Ta bin aserka ku nos ta den un proseso enormemente difisil aki na Boneiro pa logra pa maestronan di skol haya "vaste aanstelling". Si mira e 120 maestronan, bo ta yega na 10(!) maestro ku tin "vaste aanstelling". Mi tin ku bisa ku esei ta un problema grandi pasobra ora nos te entama aktividatnan pa maestronan ku tin mas ku 5, 6 aña ta trahando na un skol, p.e. den e kaso di L.T.S., pa nan haya un "vaste aanstelling", →

nos ta haya komo kontesta ku un "vaste aanstelling" nos mester mira komo un fabor i no komo un derecho! Dus nos ta bringando kontra un mentalidat, kontra hendenan ku no ta aktua for di saber pero mas tanto for di nan poder, bisando ku un "vaste aanstelling" pa nos ta un fabor i no un derecho. I tur esei tambe ta stroba e proseso di konsientisashon. Pasobra asina e maestro ta keda den un "rechtsvacuum". Kier men ku e asunto di "vaste aanstelling" aki na Boneiro no ta solamente un problema pa e maestra pero tambe pa e maestro. Ta keda nos awor aki pa trese e kasonan aki dilanti hues pa laga hues duna un "uitspraak" di prinsipio. Ta e direktivanan di skol hopi biaha ta esun ku ta daña kos pa nos enseñansa. Nos ta haya sumamente lamentoso ku kaminda gobiernonan di tur isla ta hinka asina tanto plaka den enseñansa, e "schoolbesturen", "voornamelijk" basando riba outonomia di e diferente schoolbesturen, ku nos por bisa ku palabra klá, ta malusando e poder di nan outonomia, usando plaka di komunidat sin duda e komunidat bèk loke e tin derecho riba dje".

Skol i Kom.: "Di kua direktivanan di skol bo ta papiando spesifikamente?"

Willem: "Mi ta papiando eigenlijk di tur dos: tanto di R.K.-schoolbestuur komo di esun di Stichting Scholengemeenschap Bonaire (S.G.B.). Pero mi tin ku bisa sí ku esun di S.G.B. ta demonstrando masha mala fe pa ku su trahadornan. E ta demonstrando hopi inkapasidat tambe. Lag'ami dun'abo un ehempel: Dilanti hues, hues ta puntra e presidente di e schoolbestuur kiko ta nifika por ehempel E.T.A.O. i e persona aki no ta kapas pa bisa kiko ta E.T.A.O. Hues ta puntra kuanto maestro tin ta traha serka dje. E no por a duna kontesta. Kuanto ora di trabou tin na su skol? E no por a duna kontesta. E persona aki a yega di deklara personalmente ku e no tin tempo pa ta den e schoolbestuur, pasó e ta hopi okupá ku su negoshi!!"

Skol i Kom.: "Ken ta e persona aki?"

Willem: "Señor Ramoncito Booi, presidente di S.G.B. Nos ta di opinion ku si bo no tin tempo pa hasi algo ku ta di tan importansia pa nos komunidat, bo mester ta honesto ku bo mes i duna e puesto na un hende ku sí tin tempo pa hasié i ku sí kier hasié bon".

Skol i Kom.: "Ki papel gobierno insular ta hunga den tur e asuntonan aki? E tambe ta schoolbestuur?"

Willem: "Na Boneiro ta eksisti un kos uniko ku no ta kuadra ku henter e sistema di enseñansa ku tin na Antiyas. Nos tin e situashon uniko aki ku gobierno di Boneiro tin ún skol só, ku ta un skol basiko, pasobra tur otro skol ta den mannan partikular. R.K.-schoolbestuur tin 5 skol i kleuterschool i e "voortgezet onderwijs" ta den man di Stichting Scholengemeenschap Bonaire. Dus, e partisipashon real di gobierno di Boneiro ta, ku e ta subsidiando enseñansa i ounke ku e tin e oportunidat pa nombra amtenar pa "houdt toezicht op het reilen en zeilen van de school" semper ta haya su mes konfrontá ku e outonomia di *kada* direktiva di skol. Nan "grip" ta hopi limitá, di manera ku un schoolbestuur por hasi i deshasi manera e kier! Ta pa e motibo ei nos ta trata di konvense nos mandatarionan ku nan mester bai hunga un papel mas aktivo den loke ta toka enseñansa i espesialmente trese mas uniformidat den enseñansa di manera ku e por "sluit aan" tambe ku e nivel di enseñansa riba e otro islanan. Nos ta purba di konvensé gobierno ku nan tin ku hunga un papel mas aktivo den e maneho di enseñansa. Nán ta e instansia ku ta subsidiá. Nos ta respetá libertat di enseñansa, nos ta respetá ku kada religion, kada sektor, por tin su propio forma di enseñansa, pero nos ta kere ku komo ku gobierno ta subsidiá, ku su influensia mester ta mas grandi ku e ta awor aki. Nos kier ta radikal den esei. Si no por t'asina, anto nos ta haya ku kada ken ku kier lanta sú propio enseñansa lo mester subsidié su mes tambe i no usa plaka di komunidat sin duna komunidat bèk loke komunidat a hinka den djé. Si ta resulta ku e direktivanan di skol ta inkapas pa logra un bon resultado den enseñansa anto nos ta haya ku gobierno mester aktua mas severo kontra malmaneho di kualkier direktiva di skol. E sankshon ku nan mester tin, den nos konsepto mester ta pa hal'aden subsidio i bisa nan ku si nan no ta kere ku nan mester adaptá nan mes na e maneho di gobierno pa su pais, anto nan mes mester subsidia nan propio enseñansa i nó pidi plaka di gobierno".

Skol i Kom.: "Nos por konklui anto ku e problema mas grandi ku boso tin ta ku e direktivanan di skol. Kiko segun bo ta e motibo pa e konfliktonan ei?"

Willem: "Mi kier partié den dos. Laga nos koi "R.K.-schoolbestuur" promé. R.K.-schoolbestuur su problema ku nos ta sintá den lo siguiente. E presidente di R,k.-schoolbestuur ta un persona ku yama Oreli. E no ta biba na Boneiro! E ta biba na Korsou i e ta presidente di R.K.-schoolbestuur na Korsou i alabes, presidente di R.K.-schoolbestuur na Boneiro. E echo aki hopi biaha ta stroba un proseso di tuma desishon aki na Boneiro. Ta sosode hopi biaha ku e sobrá miembronan di e (R.K.) direktiva huntu ku SIMABO ta yega na un akuerdo i ku e persona aki (frater Oreli) ta bula bini over, pone su mes na altura di e desishon ei i "eenzijdig" ta disidi di kambié, hasiendo usu di su posishon komo presidente! Esei ta pone ku e respet pa ku e organo di R.K. serka nos ta bahando, ta mengua.

N'e otro banda e problema ku R.K. tambe ta sintá den e echo, sin papia malo di nan, ku nan direktiva diario ta konsisti ainda di klerigonan: E presidente ta un frater, e sekretario ta un frater i e tesorero ta un zuster. Ta bin aserka ku nan ta hende di edat; 70 pa 80 aña. Bo mes ta kompronde ku un sindikato, ku hopi biaha ta un tiki mas progresivo, aki ta topa ku un grupo tradishonalista, ku e uniko kos ku bo ta sinti den nan ta miedo di tur loke ta bin di e generashon hoben. Nan ta bira "kopschuw" i nan ta prefera hopi biaha di no papia ku e sindikato pasó ora sindikato ta entama algo e ta duna nan asina tanto trabou ku nan no por "verwerk" e. P'esei hopi biaha ta sosode ku nos no ta yega na kompronde otro. Esei ta pa loke ta toka R.K.-schoolbestuur.

Awor S.G.B., Stichting Scholengemeenschap Bonaire (kreashon di Papa Statia, red.). Nos relashon ku nan a bai hopi bon te na e momento di e konflikto na L.T.S. Durante e konflikto di L.T.S. tabatin sierto manipulashonnan di parti di direktiva di S.G.B. ku a pone ku nos mester a tuma un aktitud hopi radikal i hopi fuerte den nos aserkamiento ku nan. Nan a kuminsa tene nos na linia i na un momento dado nos a sinti ku ta un wega a wordo hungá ku nos. Den un di e reunionnan e tempo ei, mi ta kere ku einan e polarisashon a kuminsa, nos a tuma un aktitud di bisa "onomwonden" ku e sekretario na nomber ta strobando un desaroyo di un diálogo sano entre nos ku nan. Esaki a kulmina den un karta di S.G.B. bisando ku nan kier sigui reuni ku nos pero sín mi persona den dje, dus sin e presidente, pasó e presidente a ekspresá su mes na un forma hopi radikal! I esaki djis pasó nos a bisa ku nos nó kier wordu tené na linia. Kier men ku e relashon ku S.G.B. a frustra kompletamente, voral tambe ku e presidente di S.G.B. (Ramoncito Booi) ku ta bisa flet k'e ta tuma desishon sín konsultá ku sindikato i si sindikato haya ku e no tin rason, laga nan bai hues numa! E relashon ku S.G.B. awor aki ta pió ku esun ku nos tin ku R.K.!

Skol i Kom.: "Bon, un otro kos, Boso ta mete boso mes den asuntonan polítiko tambe".

Willem: "Nos statutonan ta kontra pa nos mete nos mes den politika partidista. Hopi biaha hende ta bisa ku bo'n ta mete den polítika, pero e realidat ta ku henter bo bida ta politika. Tur dia bo tin di haber ku politika i mi por bisa ku nos ta mete nos mes den politika den tal sentido ku nos ta trese nos opinion di kiko mester ta politika di enseñansa por ehempel i e politika di enseñansa no ta mará na ningun partido politika. Nos komo maestro ku ta trahando den "veld" ta mira kon enseñansa mester ta. Den tal sentido nos ta mete ku politika. Den otro sentido tambe nos ta mete ku politika i esei ta ora nos wordo pidí di duna nos opinion, por ehempel den e asunto di estruktura estatal. Mi tin ku bisa ku te ainda nos no a tuma un "standpunt" laga nos bisa "ongevraagd". Solamente ora nan a pidi nos p'e. Pero, mi ta kere ku mester bini un momento kaminda nos ta duna nos opinion politiko "ongevraagd" tambe paso un sindikato tá un grupo di preshon. Esei sinembargo ta depende di e konsientisashon di bo miembronan tambe.

Skol i Kom.: "Kiko boso posishon ta den un asunto basta importanté den e dianan aki, esta esun di struktura estatal?"

Willem: "Nos posishon den esei ta hopi klá; nos a mira e resultado di K.W.G. i saliendo for di dje nos a duna nos punto di bista ku nos ta respetá e deseo di kada pueblo di buska su independensia, su rekonosimiento den nashonnan di mundo. Nos ta haña asta ku →

esei t'un deber, un derecho sagrado di kada pueblo. Nos ta haña lamentabel si ku e 'streven' aki, ku den e kaso aki a worde inisiá pa Aruba, lo mester tin komo konsekuensia, segun nos un konsekuensia inevitabel: un desintegrashon di Antias. Nos ta kere ku lo mestér tin posibilidat pa duna Aruba, i tambe e otro islanan ku ta opta pa tal, nan independensia, pero manteniendo e union ku Antias tin semper, basá riba tradishonnan bieu ku ta eksisti entre e islanan. Nos no ta duda ku en berdat pueblo di Aruba ta haña ku, i aki na Boneiro tambe nos ta sintié, hopi biaha desishonnan ta kai ku no ta na fabor di desaroyo di e isla, pero mi ta kere ku lo mester por tin un manera politiko pa yega na un struktura kaminda kada pueblo ta haña e rekonosimiento di su propio balornan, kada pueblo ta haña oportunidat pa desaroyá su mes komo tal.

Den e kuadro ei mi kier pone bon kla, ku a duna nos hopi satisfakshon ku den e preambulo di e programa di gobernashon di e aktual Gobierno Sentral ta stipula bon kla, ku kada isla, spesialmente e islanan chikito, lo worde duná oportunidat maksimo pa desaroyá nan mes na un manera digno, pa nan por haña un lugar rekonosé, i no bira, keda, manera nan ta awor aki 'tweederangsburgers' den e konstelashon Antiano.

Pero un biaha mas: nos komo SIMABO ta lamenta hopi ku Antias lo bai desintegrá. Mi ta kere ku desintegrashon di Antias lo no kombiní ni Antias riba su mes, ni e isla ku ta bai parti. Na ora ku den mundo entero e tendensia ta pa buska unidat, net aki na Antias, ku ya kaba ta pará swak, tanto ekonomikamente komo finansieramente, ta biniendo un desintegrashon. Pero mi ta miré komo inevitabel; manera e situashon ta awor aki, mi 'n ta mira otro solushon, lo bai bin un desintegrashon.

Skol i Kom.: "Pero boso ta haña ku independensia tóg mester bini of boso ta komparti loke partidonan politiko aparentemente a bisa durante K.W.G., ku, si akaso Antias spat foi otro, Boneiro kier keda ku lasonan estatal ku Hulanda?"

Willem: "Si mi ta realistiko pa loke ta biba den henter e pueblo di Boneiro, mi ta kere ku pa Boneiro e uniko solushon ta pa keda ku lasonan estatal ku Hulanda, si dado kaso Antias kibra foi otro. Pa motibo ku Boneiro no tin ningun otro rekurso pa e para riba su mes, no tin! Si bo koi solamente departamentonan di gobierno ku ta funkshona mankarón, pasobra no tin 'kader', ku awor aki ta worde yuda óf dor di 'Technische Bijstand' di Hulanda, óf un yudansa di Aruba of di Korsou, mi no ta mira e ora ei kon un gobierno di Boneiro por a bai hasi ora e mester para su só, kompletamente su só den e konstelashon aki".

Skol i Kom.: "Kier men, boso no ta wak ningun manera pa — laga nos bisa — keda ku e sinko otro islanan, si por ehemplo Aruba ta sali afo? Boso no ta haña komo algo realistiko?"

Willem: "No. Nos ta miré irealistiko; pa e simpel echo ku nos a asisti un reunion di Antilliaans Spoor aki, kaminda tabatin un deklarashon hopi kla di un politiko di Korsou. El a bisa ku ta difisil pa polítikamente e bai bende na Korsou serka su 'achterban' ku p.e. e lo mester hisa belasting pa e yuda kubri gasto di e islanan chikito. Dus, pa nos e tabata un mensahe bon kla ku, si en dado kaso Aruba, komo e isla di dos grandi, of mes grandi den aporte finansiero-ekonomiko pa nos Antias, sali afo, ku Korsou lo no por bai karga e peso ei. E no por bendé na su pueblo tampoko.

Mi ta kere en berdat ku Antias ta un 'fictie'; nos struktura ku a worde imponé na nos dor di Hulanda, mi ta kere ku ta nos mes mester dun'é kontenido. Den e kaso aki mi ta masha di akuerdo ku e hurista Arubiano, Mito Croes, ku ta bisa ku kua struktura bo koi, ta ábo mester duna kontenido na dje. Mi ta kere ku ta en berdat mester bira net robes pa drechi: ku e islanan mester disidi, hunto, ki poder nan ta duna e organo sentral i no robes pa drechi, anto e órgano sentral ta delegá sierto podernan na e islanan. Den e kaso ei sí mi ta kere ku Antias por sobrevivi".

Skol i Kom.: "Un otro kos. Trahando, bibando akinan den un komunidat chikito, abo komo lider sindikal, bo ta haña bo mes frená pa motibo ku bo ta traha den un komunidat chikito?"

Willem: "No, mi no ta hañami frená, no, paso ta juist esei ta un meta di nos sindikato pa 'doorbreek' e mentalidat di un pueblo chikito. Laga mi konkretisé: ta un realidat ku un komunidat chikito ta mas vulnerabel pa sierto kritika, pasobra, ora bo kritiká persona X, eigenlijk bo ta trapa dede di hopi hende, pasobra manera un famia grandi e pueblo ta, kasi tur ta relashoná ku otro. Pero nos juist ke demostra i mustra e pueblo aki ku e lo demostra un sierto madures, ora ku, aunke nos komunidat ta chikito, nos por sabi di parti kosnan for di otro. Den e kaso aki naturalmente nos ta dirigi nos mes na prome instansia na mandatarionan, paso ta ku nan nos tin di haber. Nos por sinta ku otro, aunke nos ta diferensiá di opinion, i dialogá ku otro, sin mester di bai na malo, paso al fin i al kabo nos tur ta bibando den e komunidat aki i kada un den su propio pensamento ke duna aporte na mehorashon i kambio i renovashon di e komunidat".

Skol i Kom.: "Bo a haya bo mes den problema pa akseptashon di bo persona komo lider di un sindikato aki na boneiro?"

Willem: "Si, m'a hayé den e sektor di prensa. Na momento ku mi a bira presidente tabata asina ku nos a pone dilanti ku na prome instansia nos lo tabata preferá pa un yiu di tera mes bira presidente i guia e organisashon. Nos a konfronta e miembronan k'e problema, niun no a bini i komo ku e sindikato mester keda eksisti, e ora ei a worde hasi un apelashon riba mi ku mi kier a dirigi e sindikato i m'a akseptá. Pero un dia despues ku m'a bira presidente, prensa di Boneiro, na nomber di e korant NOBO, a hasi un kritika hopi fuerte, hopi baho, kaminda el a lansa un akusashon, no na mi persona direktamente, pero na e mesun pueblo di Boneiro, bisando ta kon nan por a aksepta pa un no-yiu-di-tera bira presidente? E akseptashon den e pueblo mes, durante e un aña i mei ku nos ta funkshonando, ta hopi positivo. Di hopi banda, ora nos duna deklarashonnan na radio (na radio, pasobra nos tin e problema aki ku nos no ta drenta prensa, manera m'a bisa kaba: prensa ta hopi 'anti-vakbond' aki na Boneiro, i sistematikamente nan ta ataká nos . . .").

Skol i Kom.: "Kier men, no solamente anti-Simabo, pero tambe . . ."

Willem: "Anti-sindikal si. Nos ta haña akohida di hopi hende di pueblo ku ta yama of bini personal pa duna nan sosten i apoyo pa sigui riba e kaminda, pasobra nan ta mira ku nos en berdat ta trahando di un buena fé pa drecha loke nos ta kere ku mester wordu drechá".

Skol i Kom.: "Kon e relashon ta ku e otro sindikatonan?"

Willem: "Hopi bon, hopi bon mes, ku tur dos: e sindikato independiente A.S.V.B., esun mas grandi i e otro sindikato ku ta Fedebon, bou di kual ta akapará B.P.W.U. (sindikato di Bopec) i S.T.G.B. (sindikato di trahadornan di gobierno). Nos tin bon kontakto ku nan i regularmente nos ta reuni".

Skol i Kom.: "I e relashon ku e otro sindikatonan di maestronan di Antias?"

Willem: "Tambe nos por bisa ku e ta haña un bon 'push-up'. Tanto ku Simar komo ku V.L.C. e relashon ta bon; ora nos ta pidi yudansa di nan, konseho of pidi bin tende nos problemanan, nan tambe ta duna oída na nos. Loke nos mester konkretisá mas tanto ainda — i esei ta deseo di Simar semper — pa e 'stukkennan' ku ta bini di parti di gobierno, ku kisas nos a haña, pasobra nos a buska e informashon riba un sierto topiko spesifiko, ku mester bira asina ku nos ta mandé outomatikamente p'e otro sindikatonan-kolega, pasobra kisas den futuro nan tambe lo haña →

nan ku sierto topikonan. Esei si mester worde reforsá".

Skol i Kom.: "Awor kon e relashon ta entre Simabo i prensa?"

Willem: "Nos ta kompronde ku prensa ta liber i e ta un forsa grandi den nos komunidat, pero nos ta kere ku nan mester por duna oportunidat pa kada sektor, i den e kaso spesifiko, nos komo sindikato, pa hiba nos mensahe den pueblo i laga na pueblo di husga ku nos ta riba un bon kaminda of no. Nos ta lamenta ku tin sierto parti di prensa aki na Boneiro ku a posishoná nan mes kompletamente anti-sindikato i anti-Simabo, asina kortando e chens pa nos por sali den pueblo. Esaki nos ta bisé, paso nos a ripara hopi biaha si nos yega Korsou of Aruba, ku e manera ku korant ta skirbi, ta duna impreshon ku mayoria biaha Simabo ta riba un kaminda malo. Sea, ku ora nos manda un 'ingezonden stuk' e no ta wordu of ora nos mandé mes e ta wordu 'verdraaid' i ta duna henteramente un otro impreshon di loke ta pasando".

Skol i Kom.: "Por ultimo: Bo tin algun punto ku bo kier trese dilanti ainda?

Willem: "Si, un punto ku mi kier trese bon kla dilanti ta esaki: ku na Boneiro nos komunidat di maestronan di skol ta masha segmentá, den e sentido ku ta di diferente nashon, di diferente parti di Antias i di Hulanda nos kuerpo ta konsisti di dje. Ta un echo ku e maestronan aki ta duna tur loke nan tin pa yuda Boneiro bai dilanti. Mi ta kere ku ta na su lugar tambe pa un apelashon worde hasi na e otro pueblonan di Antias, Korsou i Aruba, ku en dado kaso ku tin maestronan ku interes pa bin duna les aki, lo ta masha di apresiá pa nan bin duna nan aporte aki tambe. Den enseñansa basiko i tambe den enseñansa avansá nos tin falta di maestronan. Esaki mi ta bisa pasobra tabatin un ekspreshon masha denigrante di e presidente di Scholen Gemeenschap Bonaire, Ramoncito Booi, promé ku fakansi grandi, kaminda el a bisa ku, p'e, mester ta solamente Boneireano ku ta duna les na skol i esun stranhero, i bou di nan el a komprondé, den mi konsepto, tambe Arubiano, Hulandesnan i yiu di Korsou nan mestér di nan, "maar ik zie ze liever gaan dan komen!" Mi ta haña ku esei ta un ekspreshon masha imprudente i testiguando di un 'narrow-mindedness' i no di un vision grandi, un vision leu pa loke ta enseñansa; e ta un ekspreshon, ami ta hañé, di un mucha chikito. Mi ta haña, pa bo antianisá bo enseñansa, e kontenido mester kambia, anto e ora ei no ta importante ken ta para dilanti klas". ●

Doordat er bij het artikel van de Rechtspositiecommissie van de vorige maand geen foto voorhanden was van Joyce Wever, die sinds kort eveneens van deze commissie deel uitmaakt, willen we dat bij deze alsnog doen en haar tevens veel sterkte toewensen bij dit belangrijke werk.

---

pa EDDY BENNETT

Musika imperialista of musika komunista?

"In Cuba jazz is considered almost something like imperialist music. It sounds stupid and silly but it is like that".

Paquito D'Rivera 1981

Na regreso di e grupo di Arubianonan ku a bai Barbados pa presensiá e akto kultural yamá "Carifesta", mi a wordo sorpresá dor di un amiga ku a trese un disko di un grupo di Cuba ku a aktua na "Carifesta", pa mi E grupo ta e konosido grupo Irakere. Poko dia despues, dia 14 di ougustus 1981 na Kas di Kultura, unda mi a presensiá un diskurso di e poeta i eskritor di St. Lucia, Derek Walcott, mi a tende ku e agrupashon Irakere tabata riba un bapor na Korsou! Ku nan ta dispuesto pa toka pa publiko na Korsou i na Aruba. Di bon fuente, mi a tende ku tur kos tabata reglá pa nan bin Aruba.

Ta sigur ku nan lo a haña hopi hende pa skucha nan, espesialmente ya ku nan lo a toka gratis. Ta sigur ku musika popular Cubano a afekta i tabata tin influensha riba nos musika bailabel.

Ta ken no konose e gruponan manera: Sonora Matancera, Celia Cruz, Benny More, Arsenio Rodriques, Aragon, ets. Ta kuanto di nos no a baila riba nan

musika dia ku nan a bin Aruba. Skucha e manera di toka tumba riba piano den un agrupashon awendia: e ta sali for di manera cubano di toka un guaracha. Pa mi sorpresa, ora ku e organisador a sigui papia, mi mester a tende ku e presentashon di Irakere lo no sigui pasobra gobierno no kier a duna nan e permiso pa aktua pasobra sierto rekesitonan burokrátiko no a wordo kumplí. Lokual mi a tende a wordo konfirmá su siguiente dia den korant.
Pensamento di barios hende, ku a ekspresa esaki den mi presensia, tabata, si gobierno ta kere ku e musika lo transforma e oyentenan den eksponentenan komunista i si tabata asina lo mester a listra barios kas na Aruba i konfiská diskonan di Irakere, pasobra un kas diskero tabata i ta bende nan abiertamente. Personalmente mi mes tin dos disko di nan ku mi a kumpra na e mesun kas diskero aki. Naturalmente ta algo ridíkulo pa kere ku musika instrumental di Irakere lo por kambia hende den un instrumento polítiko. I si ta trata di kansion, mester a analisá e letra pa haña sa si nan ta propagá ideanan komunista.
Mi a analisá e letranan di e dos diskonan ku mi tin i nan ta trata di tema ku tur musika popular ta trata: amor, baile, ets. nada polítiko. Pero laga nos sigui pasobra e kuchú aki tin dos banda.
No ta hopi tempo pasá den historia di nos mundo, ku nos por a nota ku okupantenan di un sierto país no ta tolera pa e habitantenan toka sierto musika, sea bibo of pa disko. Musika di e país e enemigo. Den Segundo Guera Mundial e alemannan a prohibí tur e habitantenan di e pais ku nan a okupá pa toka musika Merikano en espesial musika "jazz". No tabata hopi tempo pasá ku e asina yamá musika imperialista aki tabata prohibí na Rusia tambe. Ta sigur ku klandestinamente e amantenan di e musika aki a sigui toka e musika imperialista. Generalmente por wordo bisá ku tur gobierno outoritario, sea ku nan ta iskierdista of derechista, ta prohibi pa skucha of toka e musika imperialista ("jazz").
Grupo Irakere a hala atenshon di mundo, en espesial e mundo musikal Merikano despues di aña 1977. E aña ei e relashon entre Cuba i U.S.A. tabata un di menos tenshón. Un barko yamá "The Jazz Cruise" ku abordo "producer" di disko, kritikonan i musiko manera Earl Hines, Stan Getz, Dizzy Gillespie a bishita Habana. Tur abordo a wordo sorprendí, pa no bisa "geknocked-out", dor di Irakere i nan musika, ku ta konsistí di un fushon di e musika Afro-Cubano, "rock-jazz" i "jazz". Un di e ko-lidernan e tempo ei tabata e tokador di soprano i alto saksofon, Paquito D'Rivera. Den un entrevista Paquito D'Rivera a dibulgá ku no t'asina-sina ta yega na forma un grupo manera Irakere na Cuba. Na palabra Paquito D'Rivera:
"Na edat di sinko aña mi a kuminsa studia saksofon ku mi tata, un musika respetá. Mi tata ta sali for di e se no di musika klasiko, tokador di saksofon i areglista. Ku nuebe aña mi a toka klarinet ku e Orkestra sinfonika na Habana un piesa di W. A. Mozart, un piesa ku despues ta reaparese riba e repertorio di Irakere bou di e nomber "Adagio", na unda e ⟶

musika di Mozart lo wordo mesklá ku "rock-jazz", "jazz" i musika Afro-Cubano".

Sigur, sigur, nos ta korda kon un par di aña pasá e di sinko sinfonia di Beethoven tabata resoná dor di radionan aki na Aruba, un areglo spesial unda Beethoven su di sinko a wordu mesklá ku "rock", "rock-jazz" i "jazz". Te ku na mi kas mi mester a tende e mes un obra ta zona den R.C.A.-klup poko siman pasá. Tokando tabata e orkesta di Wilfrido Vargas. E areglo por sierto tabata tiki otro. A stranami ku mi no a tende nada di un pida merengue den dje.

Nos ta sigui ku Paquito: "Na 1957 mi a toka na televishon i den programanan di radio na Santo Domingo. Mi a toka musika Cubano i "swing". Ainda komo mucha di skol mi a toka na Puerto Rico i New York. Den e periodo ku mi tabata un "teener" mi a desaroyá mi mes den e musika popular Cubano i jazz. Den e añanan post-revolushonario Cubano tabata difisil pa mi mantene e posishon dualístiko aki. No ta wordo prohibí, pero ta kasi imposibel pa hasi un karera komo musiko di "jazz" na Cuba. No ta e pueblo, pero ta e mandatárionan, e ofisialnan ku ta yam'é musika imperialista.

Na aña 1967 e posishon di e gobierno enkuanto jazz a tuma un transformashon y e ora ei a wordo formá e orkesta "Orkesta di Musika Moderno Cubano". Esei tabata cu 22 musiko, di miho musika di Cuba. E la wordo formá pa reflehá e rumbo di polítika nobo. E kos aki tabata algo polítiko, manera tabata e kaso ku tur kos, meskos ku e tempo ku nan kier a kibra e imagen di jazz bisando ku e ta musika imperialista. Na Cuba, un aña jazz tabata musika imperialista i e otro aña jazz tabata e musika di hende preto di Estados Unidos. (The Music of Black People of North America). Bou di mi direkshon e orkesta aki a bishita Rusia, Bulgaria, Hungaria, pa toka na festivalnan ayanan. Tabata un ekploshon grandi, algo masha bon, pero nada no a sosode. E gobierno ta mandabo afo na tur e festivalnan, pa mustra mundo ku nan no tin nada kontra e musika jazz, pa laga tur hende weita ku bo ta liber pa toka kiko ku bo kier. Pa mustra, ku Cuba tambe tin jazz. Pero ora bo bolbe bek na Cuba nada no ta sosode. Bo ta kere ku nan ta bai apoyabo, ningun disko ta wordo trahá. Nada no ta sosode.

Despues di tres aña dirigiendo e Orkesta di Musika Moderno mi a "clash" ku e Ministerio di Kultura i mi a haña orden pa bai kas pa sosega. Manera e agrikultornan ku ta wordo pagá pa no planta, mi a wordo pagá pa no toka. Mi tabata papia muchu. Tin hopi problema ku intelektualnan aya

na Cuba. Un intelektual semper ta un hende peligroso. E ta peligroso pasobra e ta pensa. E por ta di e banda iskierda of e banda derecho of asta un sosialista. Un intelektual sosialista tambe ta peligroso, pasobra e ta un sosialista, no un estupido, i e por pensa".

Obviamente Paquito no tin ningun amor pa e polítika interno di e establesimento musikal cubano. E ta bisa: "Tin muchu hende bobo ku ta duna orden. Burokrasia ta mata kreatividat. Si bo ta toka ku Irakere i bo kier bai toka piano den un restorant, bo ta tende, no no, bo no por toka piano den un restorant, bo mester sigui biaha ku Irakere. Bo no por disidi pa bo mes. Mi "sosiego" imponé pa gobierno a kaba na aña 1973. Mi mentor musikal pianista Jesus "Chucho" Valdes a puntrami pa bira ko-lider di un grupo experimental, awor konosi bou di e nomber Irakere. Integrantenan tabata e krema di e Orkesta di Musika Moderno Cubano. Nos a purba di hasi i trese musika bailabel pero ku kalidat. Esei tabata peligroso pa tur hende. Pesei tatin un bataya. Nan a bringa pa destrui e grupo. Por ehempel, e hefe di EGREM (e kompania nashonal pa graba disko na Cuba) a bisa algo por estilo "Bosonan ta toka musika jazz, no musika cubano". Nos a bisa esaki ta e musika moderno di Cuba, e manera nobo di mira e Cubano". Nan a bisa: "Esaki ta musika jazz, punto". A pesar di e hostilidat di gobierno e grupo a wordo apresiá pa e pueblo cubano i krítikonan desde kuminsamento. A lo largo nos a gana e bataya kontra e ofisialnan di gobierno i nos a bira e heroenan nashonal. Tabata algo natural, henter nos bida nos a toka "jazz" i musika cubano. Nos mester a buska un manera pa toka jazz ku no por a wordo yamá musika imperialista". Su desatisfakshon ku bida na Cuba a resulta ku Paquito D'Rivera riba dia 30 di mei 1980 ora ku Irakere. rumbo pa Sueca pa toka pa un festival a yega Spaña, a laga e banda, pa asina e por keda for di Cuba pa uni su mes ku su mama na Merka.

"Lo mi kier a sali for di mi país na un manera fasil, pasífikamente. Ku tur hende por bisa, bai bo kier bai, bai anto; nos no tin nada kontra bo. Si ta solamenta pa China mi kier bai pa toka musika Chines, no ta posibel. Nan no kier kompronde esei. Bo no por hasi esei, bo mester warda pa e biaha pa Spaña i e ora ei kore bo mester kore i kore duru manera ta un kriminal bo ta, of manera ta un sako di kokaína mi tin ku mi. Mi no tin ningun kokaina ku mi, ta solamente serka mi mama mi kier ta i toka "jazz", e asina yamá musika imperialista".

E storia aki mi a anoté pa mustra ku e kuchú tin dos banda, meskos ku e diskonan di Irakere den mi poseshon tin dos banda. Aki na Aruba nos no a wordo priviligia pa skucha e grupo Irakere regresando pa nan pais Cuba for di Barbados (Carifesta), podise pasobra nos gobierno di Antiyas tin miedo ku nos lo wordo kontaminá dor di e musika komunista ei. I di otro banda e ko-lider di e banda ta hui for di su país pasobra e no ta haña e oportunidat pa toka e musika imperialista ei.

Dediká na tur mi amigo i amiganan ku a korda riba mi aya na Barbados i ku a trese rekortenan di korant i hasta diskonan p'ami i ku a kontami tur kos ku nan a eksperensiá ayanan na Carifesta.

Nota di redakshon

Relashoná ku e asunto ariba menshoná nos a haya ku ta hopi remarkabel ku di otro banda Aruba aperentemente ta un di e poko lugarnan na mundo na unda ekiponan Sur-Afrikano lo ta bon bini pa ta haya medaya pa e simpel echo Bucuti Yacht-Club. Te asta nan ta haya medeaya pa e simpel echo ku nan a bin di asina leu. Nos ta puntra nos mes si e ilustro miembronan di e club no ta na altura di e echo ku Sur-Afrika a ser kondená pa Nashonnan Uni pa motibo di su politika rasista i fasista i ku pa e motibo ei nan ta wordo boikoteá dor di tur pais ku ta respeta nan mes i riba tur tereno, tambe riba tereno di deporte. Tumando na kuenta ku miembronan di e mesun "club" aki ta e tenornan den e koro di protesta ku ta resona kada biaha ku un grupo kultural di un pais komunista kier bishita Aruba, pueblo awor por husga pa su mes den ki direkshon e pensamento di e tiponan aki ta bai.

Een verslag van het tweede Interinsulair Kontakt Opleiding Leerkrachten

In het weekend van 2-3-4 oktober j.l. kwamen docenten van de APA en de APK op Aruba bijeen om met elkaar van gedachten te wisselen over het thema wederkerend onderwijs (nascholing). Zoals bekend, bestaan er zowel op Aruba als op Curaçao plannen om in de naaste toekomst de nascholing als nieuwe taak in de twee opleidingsinstituten te integreren (zie ook Skol i Komunidat no. 8). In het licht van deze ideeën is op Curaçao van ministerzijde aan de heer Jubi Evertsz opgedragen hierover een studie te verrichten en een diskussierapport op te stellen. Dit rapport is ondertussen verschenen onder de titel "Een blauwdruk van een nieuw opleidingsinstituut voor leerkrachten op Curaçao". In het volgend nummer van Skol i Komunidat zal dit rapport nader besproken worden.
Namens de minister van onderwijs overhandigde de Arubaanse direkteur van het Departement van Onderwijs, de heer R. Harms, aan de APA een exemplaar van dit rapport. De heer Harms merkte hierbij op dat, hoewel geschreven vanuit een analyse van de Curaçaose situatie, dit rapport wel degelijk relevant is voor de APA, gezien de vele parallellen tussen de twee PA's en het feit dat Aruba spoedig (misschien eerder als Curaçao) de nascholing zal onderbrengen bij de APA.
Tijdens dit tweede IKOL was het programma weer verdeeld in twee diskussie-onderdelen: de vaksektiebesprekingen en de bespreking van het centraal thema.

De vaksektiebesprekingen

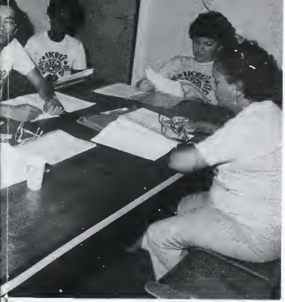
In de korte tijd die ze tot hun beschikking hadden waren de verschillende vaksekties voornamelijk informatief bezig: het uitwisselen van gedachten over leerplan, literatuur, begeleiding, opdrachten, normering, stofverdeling enz., dat al tijdens IKOL I gestart is, werd hierbij voortgezet en nieuwe afspraken tot verder kontakt (buiten IKOL om) werden gemaakt.
In de vaksektie expressie werden ook konkretere afspraken gemaakt, in samenspraak met de studentenraad, over een in december a.s. op Curaçao te houden workshop van een week voor de studenten van beide PA's over expressie.

Wederkerend onderwijs (nascholing)

Ten behoeve van de diskussie over het centraal thema werden er twee inleidingen gehouden.
De heer Jubi Evertsz, gastspreker van de APK, probeerde enige duidelijkheid te verschaffen in de, vaak verwarrende, terminologie rond nascholing.
Ook ging hij in op de nascholing in het verleden en de huidige behoefte in het onderwijsveld. Oorspronkelijk was er een geringe behoefte aan nascholing, tengevolge van de omstandigheid dat het onderwijs zelf niet aan voortdurende en snelle ontwikkeling onderhevig was en vanwege de toen gangbare opvatting dat de onderwijsgevende in staat geacht moest worden zichzelf waar nodig te scholen.
De behoefte aan nascholing groeide onder invloed van de volgende faktoren:
— ontwikkelingen binnen het onderwijs: tengevolge hiervan ontstond er een verschuiving in de behoefte aan scholing in het vak zelf, naar het 'geven-van-het-vak'. Het werd duidelijk, dat voor een blijvende goede uitoefening van het beroep van onderwijs-

DOCENTEN APA I
BEHOORLIJK NAS

gevende meer vereist is, dan alleen het voortdurend op de hoogte blijven van de ontwikkelingen in een bepaald vak. Door dit alles groeide de behoefte aan nascholing in de breedte.

— veranderingen in de inrichting van het onderwijs: b.v. de Wet op het Voortgezet Onderwijs en de verbreding van de vakken in het Lager Beroeps Onderwijs, hebben de behoefte aan heroriëntering doen ontstaan.

— de mogelijkheid van het volgen van applikatiecursussen heeft stimulerend gewerkt op de nascholing in zijn geheel.

— De specifieke Antilliaanse onderwijsproblematiek en, in het licht hiervan, de Antillianisering, roept een specifieke behoefte aan scholing op.

Bij een toekomstige beleidsvoering t.a.v. de nascholing zullen de volgende probleempunten aangepakt dienen te worden:

— De koördinatie van de nascholingsaktiviteiten.

Op dit moment is er sprake van veel overlappingen en doublures van nascholingsaktiviteiten, terwijl anderzijds aan bepaalde sektoren van het onderwijs geen of bijna geen aandacht wordt geschonken.

— De professionalisering van de nascholingsaktiviteiten.

De hulp die via nascholing geboden wordt, zal moeten dienen ter verzelfstandiging van de docent om zich te oriënteren in de ontwikkelingen die relevant zijn voor de goede uitoefening van zijn beroep. Nascholing moet niet gezien worden als enkel ter opvulling van hiaten, maar ook ter voorkoming van hiaten. In het licht hiervan is professionalisering van de opzet van nascholing een noodzaak.

— De plaats van de nascholing binnen de verzorgingsstrukturen ten behoeve van het onderwijs.

Er dient een duidelijke relatie te bestaan tussen de nascholing en andere dienstverlenende sektoren binnen het onderwijs. Een goede en tijdige samenwerking is hierbij van belang. De plaats van de nascholing binnen het onderwijsbestel moet duidelijk afgebakend worden.

De heer Fred Meenhorst (docent APA) was de tweede inleider.

Alvorens in te gaan op het thema nascholing, stipte hij even een mogelijke reorganisatie van de externe onderwijsstruktuur (waar de nieuwe P.A. deel van zal vormen) aan. Als mogelijkheid schetste hij een struktuur, waarin, onder één overkoepelend orgaan (bevoegd gezag), alle vormen van middelbaar en hoger beroepsonderwijs gebracht dienen te worden. Dit bevoegd gezag zou z.i. de status van een bijzonder schoolbestuur moeten hebben; dit om een ruime mate van onafhankelijkheid te garanderen. De overheid zal hier slechts een kontrolerende taak mogen hebben (zie over dit punt: de diskussie). Een goede samenwerking tussen overheid en bevoegd gezag is wel voorwaarde.

Verder stond de heer Meenhorst stil bij een mogelijke interne opbouw van de nieuwe P.A.: deze zal bestaan uit de volgende drie segmenten:

— de initiële opleiding,
— de nascholing (wederkerend onderwijs),
— begeleiding.

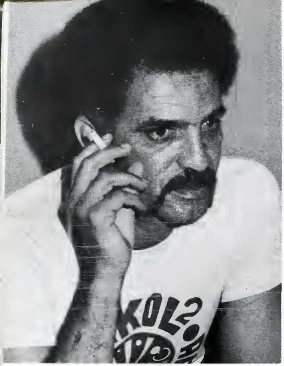
Uiteraard zal de initiële scholing ook verder geëvalueerd moeten worden, waarbij o.a. een rol zullen spelen:

a. de aansluitingsproblematiek MAVO-HAVO-P.A.,
b. integratie theorie-praktijk,
c. integratie K.O.-B.O.

N APK EISEN EEN SCHOLINGSBELEID

Tenslotte ging hij in op het eigenlijke thema van het IKOL: het wederkerend onderwijs. Het opnemen van het wederkerend onderwijs in hetzelfde instituut waar de initiële scholing plaatsvindt, brengt met zich mee: de noodzaak ervoor te waken dat het nivo van de initiële opleiding niet verlaagd wordt. Het gevaar is immers reëel, dat, door de mogelijkheid tot nascholing te scheppen, men de initiële opleiding niet meer noodzakelijk als "all round" gaat zien, vanuit de gedachte dat eventuele hiaten via nascholing weggewerkt kunnen worden.

Voor een goede organisatie van de nascho- →

ling zal de P.A. zich bezig moeten houden met de volgende vragen:
— Inhoeverre voldoen de huidige materiële voorzieningen op de P.A. aan de eisen die een goed funktionerend onderwijsinstituut "nieuwe stijl" mag stellen?
— Hoe kan de nascboling van de nascholers (struktureel) gegarandeerd worden?
— Met welke frekwentie zal nascholing georganiseerd moeten worden?
— Dient het participeren aan nascboling op enigerlei wijze gewaardeerd te worden (hetzij rechtspositioneel of materieel)?

Rechtspositionele waardering zou b.v. betekenen:
voorrang bij benoemingen;
verlenging geldigbeid bevoegdheid;
verlenging vaste aanstelling.
Materiële waardering b.v.:
— eenmalige geldelijke vergoeding;
— verboging salaris.
Als men ervan uitgaat dat bet deelnemen aan nascholing een normale verplichting is, dan zou de waardering acbterwege gelaten moeten worden.

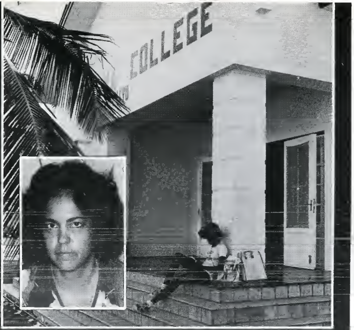
— Wat moet de duur zijn van de nascboling en in welke periodes zal het georganiseerd moeten worden?
— Op welke wijze dienen de cursisten gerecruteerd te worden?
De diskussie in groepen ging o.a. over deze vragen.

Enige konklusies

1. Voordat ertoe overgegaan wordt de nascholing in de P.A. te integreren, zal er een duidelijk *nascholingsbeleid* uitgestippeld dienen te worden. De twee P.A.'s dienen hierin inspraak te hebben. In het licbt hiervan werd er een resolutie opgesteld die aan de beleidsinstanties werd toegezonden:
"De leraren van de APA en de APK, bijeen in het tweede IKOL, stellen: dat ze met bezorgdheid hebben vernomen dat overwogen wordt bij de eilandsinstanties om de APA zeer binnenkort te belasten met nascholingsaktiviteiten. Overwegende de ervaringen in het verleden, t.a.v. de beslissingen over de APA, willen de docenten van de beide instellingen op de eilandsinstanties een dringend beroep doen om t.a.v. de APA in zijn totaal een beleid te formuleren. Als instituut en als belanghebbende zal de APA duidelijk inspraak dienen te hebben bij het formuleren van dit beleid. Overigens geldt dit niet alleen voor de APA, maar zeker ook, nu en in de toekomst, voor de APK. Een slecht opgezette en uitgevoerde nascholing, zonder duidelijk beleid kan desatreuze gevolgen hebben zowel voor de nascholing, als voor het onderwijs".
2. De nascboling zal aan moeten sluiten bij de behoeftes in het onderwijsveld, van de individuele docent en van de maatschappij. Hiertoe zal een behoorlijk *behoefteonderzoek* opgezet moeten worden. Dit onderzoek kan verricht worden door een overkoepelend orgaan, waarin beleidsinstanties, de P.A.'s, vakbond en onderwijsveld samenwerken.
3. De *nascholing van de nascholers* moet gegarandeerd worden. Er moeten kursussen, congressen, worksbops e.d. georganiseerd worden voor de nascbolers. Ook zal gezocbt dienen te worden naar een struktuur waarin de docent TIJD heeft om zichzelf bij te scbolen.
In de nascholing van de nascholers moet veel nadruk gelegd worden op de didaktiek van de 'adult-education'.
4. De integratie van initiële scholing en nascholing binnen één instituut heeft veel voordelen. Mogelijkheden tot 'feedback' op vakinhoudelijk, pedagogiscb-didaktiscb terrein worden op deze manier geschapen.
5. T.a.v. de externe struktuur:
De diskussie over de vraag of bet bevoegd gezag in handen van een bijzonder schoolbestuur moet vallen is een zeer fundamentele diskussie. Duidelijk is, dat niet iedereen het eens is met deze stelling. Is het niet de overheid die verantwoordelijk blijft voor het onderwijs?
Voortzetting van de diskussie over dit punt aan de hand van relevante argumenten is dringende noodzaak.
6. T.a.v. de interne struktuur:
Sommigen hebben moeite met het integreren van de begeleiding in de P.A.: de regering kan niet zomaar de begeleidingstaak aan de P.A. delegeren. Er dient een duidelijk onderscbeid gemaakt te worden tussen scholingsinstanties en begeleidingsinstanties. Binnen de scholing (en nascholing) zijn er natuurlijk wel begeleidingsmomenten mogelijk. De diskussie over dit punt moet voortgezet worden.
7. Nascholing dient verplicht te worden, dus opgenomen te worden in de benoeming. De cursussen moeten wel praktisch zijn.
8. Bij onvoldoende participatie aan nascholing zullen sancties gesteld moeten worden. Over het al of niet waarderen van participatie bestond geen duidelijke overeenstemming.
9. Nascholing via dagkursussen brengt praktische moeilijkheden met zich mee. Men kan zoeken naar een kombinatie van dag-, middag- en avondcursussen.

Afspraken

De beide PA's spraken af over dit thema regelmatig kontakt te blijven onderbouden. O.a. zal men zich moeten buigen over de vraag wat op korte termijn gedaan moet worden, om ervoor te zorgen dat de integratie van de nascholing in de APA op een zo verantwoord mogelijke wijze geschiedt. De P.A.'s zullen in diskussie moeten treden met het totale onderwijsveld en met de beleidsinstanties; men moet ervoor zorgen niet met het probleem geïsoleerd te worden.
Afgesproken wordt, omstreeks februari a.s. het derde IKOL te organiseren op Curaçao en dat rappelbrieven gestuurd zullen worden naar de beleidsinstanties om alsnog hun reakties over het eerste IKOL-rapport te mogen ontvangen.
Weer is gebleken dat één weekend te kort is om dit soort grote thema's grondig te bespreken. Dit tweede IKOL moet dan ook gezien worden als een eerste gezamenlijke oriëntatie op dit terrein. Er zal gezocbt moeten worden naar mogelijkheden om een hele werkweek te organiseren. Hiervoor is medewerking van de overheden noodzakelijk.
Tenslotte dient opgemerkt te worden dat de docenten van beide P.A.'s teleurgesteld waren, dat de vertegenwoordigers van de Arubaanse eilandelijke onderwijsinstanties niet aanwezig waren tijdens deze diskussies, terwijl het Departement van Onderwijs (de heer Harms) en de Simar (Madonna Stephens) wel vertegenwoordigd waren. ●

Dia promé di september último Filomena College Mavo na San Nicolas a kumpli 30 aña di eksistensia. Na aña 1951 e skol a kuminsa ku enseñansa di Mulo bou Zuster Magda. E skol tabata konsisti di e parti pabou solamente. Ora ku e kantidat di e alumnonan a subi a disidi di konstrui e lokalnan parti pariba. Tur e maestronan tabata hulandes ku eksepshon di sra. Carmen Cruz-Estrada, kende a kuminsa traha na aña 1956, i tambe a kumpli 25 aña ta traha na Filomena. Despues di Zr. Magda e sigiente personanan a traha komo kabesante di Filomena College: sres. Vendel, Persoon, v/d Boorn, Emerencia i aktualmente sra. Erna Janga-Martis. Sr. Sylvio Emerencia tabata e promé kabesante Antiano di Filomena College. Bou di e maestronan ku ta trahando na e skol aki tin 6 eks-alumna(o) di e skol i tambe di sra. Carmen Cruz-Estrada.
E festividatnan a tuma lugá dia 8 i 9 di oktober den Club Surnam. Skol i Komunidat a bishita e skol pa e okashon aki i a papia ku sra. Carmen Cruz-Estrada i sra. Erna Janga-Martis, kendenan respektivamente ta maestra di spaño i kabesante di Filomena College Mavo.

Filomena College Mavo a kumpli 30 aña di eksistensia

Entrevista ku kabesante di Filomena College Mavo, sra. Erna Janga-Martis

Skol i Kom.: Kiko ta e trabou di un kabesante di Mavo?
Janga: Mi ta kere ku bo por klasifiká e trabou, manera mi ta eksperensié, komo un "manusje van alles". Fuera di e trabou atministrativo ku mi mester hasi tur dia, ta bin aserka problemanan ku mestér di un solushon. Problemanan entre alumnonan of entre alumno i maestro, aksidentenan, aparato ku a kibra of daña. Mi mester duna les tambe. Mi ta gusta e trabou; e ta kompletamente otro ku ora bo ta traha solamente komo maestra. Tin ora bo ta bai kas kansá ku e gefül ku bo a traha di mas i otro dia bo tin e gefül ku bo no a hasi nada.
Skol i Kom.: Bo a kumpli un aña komo kabesante di skol. Kua aspekto di e trabou tabata mas difisil?
Janga: Frankamente bisá, mi no a haña niun mas difisil ku e otro. E problema di mas grandi ta pa mantene pas entre maestro i alumnonan. Trahamento di orario a bai fasil aña pasá, pero e aña aki tabatin bastante doló di kabes pa e siguiente motibonan: Nos tin e dépendance di Savaneta, nos a haña hopi mas alumno, e 4de klas mester a parti tur e "vaknan". Trahamento di orario ta un trabou fastioso ku ta tuma tempo.
Skol i Kom.: Kon bo ta komparti bo trabou di skol i esun di kas? E ta kai bo hopi pisá?
Janga: Tin dia si, tin dia no. Djabierna mi ta totalos. Den siman e no ta kai mi duro dor ku mi tin hende pa yudami na kas. I mi tin e suerte ku mi kasá ta hopi "handig" i ta yudami hopi ku e muchanan. Si bo no tin hende pa yudabo anto si e trabou ta kai bo pisá. Poko-poko bo ta kustumá ku e trabou i bo ta siña parti bo tempo. Ora mi ta na kas mi ta purba lubida ku tin skol. Si akaso mi tin algo di skol pa hasi mi ta lagá para te anochi ora e muchanan a bai drumi. Naturalmente tin dia mi ta pensa ku mihó nunka mi a bira kabesante, pero mi ta kere ku esei ta konta pa tur sorto di trabou.
Skol i Kom.: Bo por a bisa algo tokante e koperashon entre e maestronan di Filomena College i bo persona?
Janga: E koperashon nunka tabata un problema, ya ku nos tin un team masha bon mes i ta willing pa yuda na tur momento, asta ora ta trata asuntonan pafó di skol. E maestronan mes ta komprende otro bon tambe. Masha poko biaha tin malkomprendemento, i mi ta spera ku e sigui asina.
Skol i Kom.: Antes Filomena College tabata Mulo. Kiko ta bo eksperensia ku e kambio di Mulo pa Mavo?
Janga: Na Mulo mi a traha masha poko. Mi a kuminsa na aña 1970, e delaster aña di Mulo i mi a traha den klas 1 i 2 di Mavo. Loke mi a ripara ta ku no tin mucho diferensia den dunamento di les. Al fin i al kabo bo a keda ku e mesun hendenan ku tabata traha na Mulo. Kada persona a keda ku su mesun sistema di duna les, sin niun forma di "bijscholing" of un bon splikashon di kiko ta e diferensia entre Mulo i Mavo. E nomber di skol a kambia i a bin buki i método nobo ku ta permiti e alumno di traha riba su mes, pero e maestro mes no a kambia mucho.
Skol i Kom.: Bo ta kere ku e nivel di enseñansa a keda meskos ku antes?
Janga: Pa bisa berdat, no. Mi a ripara ku e nivel di enseñansa a baha masha i ta duel mi di bisa ku kada aña nos ta ripara ku e ta baha un tiki mas. Na e muchanan nobo ku nos ta haña bo ta ripara ku tur aña ta un tiki mas difisil pa duna les na e sistema ku abo kier. Delaster tempo nos a ripara ku e muchanan ta hopi inkieto, den e sentido ku nan no por sinta skuchabo, nan konsentrashon ta kita mesora si algo pasa pafó
Skol i Kom.: Bo ta kere ku falta di "bijscholing" di maestronan por ta un motibo ku e nivel ta baha?
Janga: Naturalmente ku "bijscholing" semper ta hunga un rol importante, pero tambe e falta di "aansluiting" entre skol básiko i enseñansa avansá. Ademas henter nos sistema di biba a kambia. E muchanan ta haña loke nan kier mucho mas fasil (hopi biaha nan no tin nada mas di desea). Kisas promé aya mayornan tabatin mas atenshon i mas tempo pa nan yuinan. Awor hopi biaha ambos mayor ta traha i ora e mucha(nan) yega kas no tin niun hende i mester keda serka famiya of tin ora asta nan mes mester wak pa ruman chikito. Nan ta haña falta di konseho di kas tokante skol. Hopi biaha dor ku mayornan ta purá pa bai traha nan no tin tempo pa papia ku e muchanan promé nan bai skol. E muchanan no ta skucha mas; mi ta supone ku por ta falta di telebishon, ku nan a kustuma mas tanto di sinta wak en bes di skucha. Otro problema ta esun di idioma hulandes ku nan ta usa na skol ku ta un idioma straño pa nan. E muchanan no por ekspresa nan mes ni den hulandes ni den nan mes idioma.
Skol i Kom.: Kon bo ta haña trahamento i komportashon di e alumnonan?
Janga: Mayoría di nos alumnonan no ta traha duro. Nos tin un bon ehempel aki di e muchanan di 4de klas. Ora nan ta liber bo ta hinka nan den lokal i bisa nan pa kuminsa traha, pero nan tin masha pret i despues nan kier ansha pa keda kla tog. Di e otro klasnan regularmente ta haña keho ku "huiswerk" no ta trahá of mitá trahá. Tin falta di kontrol na kas; mayornan mester chek nan yuinan, wak agenda si "huiswerk" ta trahá, mustra atenshon pa bo yui. Hopi biaha mayornan ta keha ku nan no sa e lesnan, pero ta pesei nos t'ei. Pero si por mustra interes i para tras di bo yui, e ora e tambe lo mustra mas atenshon pa skol. Di otro banda tin ora e trahamento di e maestro tambe ta laga hopi di desea. Si bo mes ta indiferente i no ta kontrola "huiswerk" ku bo mes a duna, anto e alumnonan tambe ta bira "nonchalant".
Komportashon di e alumnonan →

tambe a bira menos ku antes. Edukashon ta kuminsa na kas, nos tin nan algun ora so pa dia. Hopi biaha bo ta spanta ora ku nan papia ku bo. Antes nos tabatin mas respet. Tòg ta bon ku nan ta mas liber, ku nan no tin miedo di duna nan opinion i ku nan ta defende nan mes. Tur esaki ta kosnan ku mi ta apresiá, pero tur kos tin su limite tambe.
Skol i Kom.: Bo ta kere ku e alumnonan ta haña mucho tiki "huiswerk?"
Janga: Mi no ta kere ku e muchanan ta haña mucho tiki "huiswerk". Tin ora nan ta haña asta di mas. E problema ta ku nan ta laga tur kos para te delaster. Of nan ta parti e tempo malo entre e diferente vaknan.
Skol i Kom.: Ki ta bo opinion tokante "strafwerk?"
Janga: Wel, de bes en kuando mi ta haña strafwerk nesesario, pero no mester eksaherá. "Strafwerk" mester tin un resultado, den e sentido ku e mucha ta siña algo. Kada persona tin su mes sistema di duna straf. Ami ta kontra e trahamento di reglanan di straf. Bo mester duna straf konstruktibo den e vak ku bo ta duna. Den mi posishon komo kabesante, dunamento di straf ta bira mas difisil. Mi ta papia mas ku e muchanan ora ku nan wordo saká foi klas ya pa hopi mucha esaki ta straf. Mi ta splika nan ku henter nos sistema di bida ta basá riba regla i nos mester tene nos na nan. Ora mi kla mi ta manda e mucha bek den klas i e mester pidi despensa. Si ta pafó di les, mi ta laga nan hasi kura di skol limpi anke ku nan no ta gusta. Semper mi ta haña dunamento di strafwerk algo masha fastioso i tin biaha mi ta lubida ku mi a duna strafwerk. En general mi ta haña ku na nos skol e dunamento di straf por pasa. Mi no ta mira ku nos ta eksaherá te ainda.
Skol i Kom.: Bo por a bisa algo tokante e material i mantenshon di Filomena Mavo?
Janga: Poko tempo pasá nos a haña bishita di DOW i segun mi a tende, nos skol ta bon kompara ku hopi otro skol. Asina mes tin bastante kos ku mi kier a drecha, pero e plaka di mantenshon no ta yega. Tin biaha bo ta drecha i alumnonan ta bolbe kibra. Kon ku bai bin nos ta buska di lora ku e sen ku nos ta haña i purba tene nos skol mas mihó ku ta posibel. E problema di material tékniko ta ku nan ta kosta hopi sen. Mi ta desea ku nos por tabatin un mihó kopieermachine, un typewriter mas aserka i material visual pa mustra e muchanan ora bo tin sierto lesnan. Naturalmente bo mes por kana buska nan. Hopi biaha maestronan no tin tempo of nan no ta mucho aktibo pe kosnan ei.
Skol i Kom.: Kon bo ta haña enseñansa en general?
Janga: Awor muchanan tin hopi mas oportunidat pa siña — tin hopi mas posibilidat pa skohe, pero tog tin hopi alumno ku no ta hasi uso di e oportunidatnan ku nan ta haña. Tin hopi mucha ku ta purba ku no por i esei ta duel mi. Antes e selekshon tabata hopi strikto na Mulo, menos mucha por a pasa nan eksamen. Mi kier a termina bisando esaki: Mi ta spera di ta hopi mas aña na Filomena College dor ku e tin un lugá speshal den mi kurason. Frankamente bisá, mi no konose niun otro. Mi a bai skol básiko i Mulo na Filomena i despues mi a traha na Filomena basis i awor na Mavo.

Entrevista ku maestra di spaño, sra. Carmen Cruz-Estrada

Skol i Kom.: 25 aña pasa bo tabata e promé maestra no-hulandes ku a bin traha na Filomena College. Kon bo tabata sinti bo mes?
Cruz: Meskos ku mi ta sintimi awor. E koperashon entre mi koleganan hulandes i mi persona tabata bon. Nunka no tabatin problema grandi.
Skol i Kom.: Bo ta haña ku e skol a kambia hopi?
Cruz: E edifisio mes tabata mas chikito, solamente e parti pabou tabatei. Despues nan a konstrui e parti pariba i mas despues nos a haña e parti pa suit, e dépendance ku antes tabata Providentia Huishoudschool. E skol ta un di e mihónan mantení. Si bo drenta den hopi otro skol, bo ta mira e lugá destruí, kosnan kibrá. Na nos skol nan ta perkura pa drecha mesora tur loke ta kibrá pe keda den bon kondishon.
Skol i Kom.: Bo ta haña ku enseñansa a kambia hopi?
Cruz: No tabatin mucho kambio di Mulo pa Mavo. Tempo di Mulo e alumno tabata siña mas ku awor. Nan tabata traha mas duro i nan tabata komporta nan mes mihó ku awor. Dor ku nan tabata hasi nan best e resultado tabata mucho mas mihó.
Skol i Kom.: Kiko segun bo por ta e motibo di e kambio di aktitut aki?
Cruz: Segun mi awendia muchanan ta usa nan tempo mas tanto pa skucha radio i wak telebishon. Nan ta tuma menos tempo pa traha nan "huiswerk". Nan por ta pensa ku nan tin di hasi eksamen den 6 "vak" so, i pesei nan no ta worry mucho ku les.
Skol i Komunidat: Lesnan di spaño a kambia durante e 25 aña ku bo ta trahando?
Cruz: E lesnan no a kambia mucho, pasobra mi ta usando e mesun buki pa 25 aña kaba. Esei ta e úniko método ku tin pa spaño. E nivel di spaño a keda kasi meskos. Antes tabatin mas tradukshon den hulandes.
Skol i Kom.: Bo a yega di traha na otro skol tambe?
Cruz: Antes mi no tabata traha na Filomena College so, pero tambe mi tabatin un 6de klas serka e frerenan na Savaneta. Mi a kuminsa traha na Filomena so na aña 1960 despues ku defunto Jan Bongers a fayese. Mi a tuma tur e lesnan di spaño i tambe e "eksamen-klassen". Pero mi no por a eksamineer, dor ku mi a kuminsa mei-mei di aña. E aña sigiente mi a drenta den e komishon di eksamen te na fin di Mulo na aña 1971.

Het probleem vervanging

Wij publiceren hier voor u integraal het voorstel ter oplossing van het vervangingsprobleem, dat meer dan een jaar geleden door de onderwijskontaktkommissie is uitgewerkt en aan het Bestuurscollege aangeboden.
Voor diegenen onder u die niet weten wat de onderwijskontaktkommissie is: een advieskommissie voor het Bestuurscollege waarin zitting hebben de afdeling Onderwijszaken, het Departement van Onderwijs, alle schoolbesturen en de Simar. Dat wil dus zeggen: alle instanties die betrokken zijn bij het onderwijs op Aruba.
In deze kommissie worden problemen besproken en tracht men te komen tot een eensluidend advies c.q. voorstel aan het Bestuurscollege.
Zowel het Bestuurscollege als alle betrokken partijen kunnen een probleem voorleggen aan de kommissie.
Daar wij iedere keer weer gekonfronteerd werden met klachten van vervangers/invallers die naar willekeur behandeld werden, hebben wij dit probleem in de onderwijskommissie ter tafel gebracht.
Daarop werd afgesproken dat alle partijen een voorstel ten aanzien van een uniforme regeling zouden uitwerken, om daarna wederom bijeen te komen en te trachten tot een konsensus hierover te geraken.
Zoals haast altijd het geval is, hadden alleen het Departement van Onderwijs en de Simar hun "huiswerk" gedaan.

Ons voorstel en dat van het Departement verschilden nauwelijks van elkaar en na een uitgebreide toelichting van de heer Harms, konden alle betrokkenen zich achter het voorstel scharen.
Het ging hier om een tussenoplossing, omdat bijvoorbeeld vakantie-uitkering en ziektekostenvergoeding, gezien de wettelijke regelingen ten aanzien daarvan, een probleem opleverden. Vanwege het feit dat →

e.e.a. te lang zou gaan duren als die 2 zaken eerst geregeld moesten worden, is besloten een voorstel voor een tijdelijke regeling te formuleren.
Dit alles vond meer dan een jaar geleden plaats (de aanzet ertoe is 2 jaar geleden door ons gedaan) en zoals wij al opmerkten, is het voorstel ook al meer dan een jaar geleden aan het Bestuurscollege verzonden, waar het hoogstwaarschijnlijk ligt te vergelen.
Intussen blijven zich problemen voordoen. Niet alle mensen maken hier melding van; zij slikken voor zoete koek, dat o.a. de SKOA de eerste maand die men vervangen heeft maar voor de helft uitbetaalt. Reden hiervoor: "De vervang(st)er mocht eens ziek worden; dan hebben wij dat tenminste al ingehouden, want hij/zij heeft geen recht op uitbetaling van ziektedagen".
Wat ook gebeurt, is dat leerkrachten die vervangen vóór het weekend of vóór een tussenvakantie, ontslagen worden om de eerste werkdag daarna weer in dienst genomen te worden.
Bovengeschetste praktijken zijn o.i. ontoelaatbaar, vandaar dat wij menen dat er voor eens en voor al een regeling zwart op wit moet komen.
Het moet ons echter wel van het hart, dat zolang leerkrachten dit soort dingen zonder meer accepteren, de werkgevers waarschijnlijk ongestoord hun gang zullen blijven gaan.
Wij als bestuur kunnen alleen maar kontinu hameren; u zult de vuist moeten maken door te weigeren te vervangen als dat inhoudt dat u als werknemer geen rechten heeft.
Wij moeten hierbij aantekenen dat het voor ons ook onbegrijpelijk is dat mensen (van de SKOA is het ons bekend), die mede erkenden dat de vervanging een probleem was, die klaagden over het feit dat er geen vervangers te krijgen waren, die akkoord zijn gegaan met het voorstel, niet tenminste in de geest van het voorstel kunnen handelen. Men maakt daarentegen misbruik van mensen die men nodig heeft en offert deze leerkrachten op, door bij voorbaat een eventuele weigering van subsidie door het eilandgebied, op hen af te wentelen.

Navolgend eerst de aanbiedingsbrief aan het Bestuurscollege, waarin u kunt lezen wat de uitgangspunten waren. Daarna het uitgewerkte voorstel. Mochten u bepaalde zaken niet duidelijk zijn, dan kunt u altijd bij één der bestuurs- of r.p.c.-leden terecht voor nadere uitleg.

Contactcommissie voor het Onderwijs

Aan: het Bestuurscollege van het Eilandgebied Aruba, ALHIER.

Geacht College,

Reeds geruime tijd doet zich de behoefte gevoelen om een regeling te treffen voor het onderwijzend personeel, dat om welke redenen dan ook het vaste onderwijzend personeel vervangt.
Grondgedachte is dat de vervangende leerkracht, tijdens de vervanging dezelfde rechten verkrijgt als de leerkracht, die hij of zij in tijdelijk dienstverband vervangt.
Gedoeld wordt op de vergoeding van vakantiedagen en weekeinden, waarvoor tot nu toe van geval tot geval beoordeeld wordt of de vervangende leerkracht tijdens zijn vervanging op deze vergoeding aanspraak kan maken.
De commissie zou uw College daarom willen voorstellen in het vervolg als tijdelijke oplossing de hier volgende formules te hanteren bij de betaling van de vervangende leerkrachten.
De commissie is zich er echter van bewust dat een en ander eerst onderzocht moet worden en dat het nog enige tijd zal duren alvorens deze regeling in werking kan treden.
Vandaar dat — vooruitlopende op de definitieve regeling — alvast een tussenoplossing gevonden moet worden, die, zij het tijdelijk, aan deze ongewenste situatie een einde maakt.
De commissie zou uw College daarom voorstellen in het vervolg als tijdelijke oplossing de hier volgende formules te hanteren bij de betaling van de vervangende leerkrachten.
Bij vervanging in een volledige weektaak bij het kleuter- of het basisonderwijs de D-vergoeding: d x 0,06 m.
Bij vervanging in het voortgezet onderwijs, of deelvervanging in het basisonderwijs, de U-vergoeding: $u \times \frac{0{,}3\ m}{v}$.
In deze formules zijn de vakantiedagen en weekeinden geïnkorporeerd, zodat de vervangende leerkracht naast de gewerkte dagen in het vervolg ook de bijbehorende vakantiedagen en weekeinden vergoed krijgt, evenals de vaste leerkracht die hij vervangt.
Voor een uitleg van de D- en de U-vergoeding verwijst de Commissie uw College naar de bijlage dezes, waarin uitvoerig op de beide formules wordt ingegaan.

De Contactcommissie voor het Onderwijs,

De Voorzitter, F. O. Olivieira.
De Secretaris, R. H. Croes.

Voorstel van de Contactcommissie inzake vergoeding van vervangende leerkrachten

PROBLEEMSTELLING:
De vergoeding van vervangende leerkrachten is niet op een bevredigende manier geregeld. In het bijzonder bestaat er grote onduidelijkheid ten aanzien van de vraag in hoeverre bij vervanging ook de vrije dagen vergoed moeten worden.

AANPAK:
Vergelijk de vervanger met een leerkracht in gewone dienst, die een vol schooljaar werkt en daarbij ook de vrije dagen, te weten weekeinden en vakantiedagen, vergoed krijgt.
Stel dan per gewerkte dag of per gegeven lesuur een vergoeding vast, die tevens een tegemoetkoming zal inhouden voor de bij de werkperiode behorende weekeind- en vakantiedagen.

OPMERKING:
Wil men de *vergoeding per gewerkte dag* berekenen, dan moet de rooster wel zo zijn samengesteld dat op alle werkdagen les wordt gegeven, en dat de uren gelijkelijk verdeeld zijn over de vijf werkdagen.
Dit doet zich voor in het kleuter- en het basisonderwijs. In het voortgezet onderwijs is de situatie anders. Daar werkt men een zeker aantal uren per week, maar de verdeling over de vijf werkdagen kan zeer verschillend zijn.
Bovendien heeft men in het voortgezet onderwijs veelal te maken met vakleerkrachten, die een beperkt aantal uren geven. In dit geval is het beter uit te gaan van een *vergoeding per gegeven lesuur*.
De verkregen formule zal ook van toepassing kunnen zijn op gedeeltelijke vervanging in het basisonderwijs.
Er zal in het volgende dan ook onderscheid gemaakt worden tussen de D-vergoeding (per dag) en de U-vergoeding (per uur).

BEREKENING:
Voor een schooljaar werken ontvangt de leerkracht 12 keer een maandsalaris (12 m.).
Een schooljaar bestaat uit 40 schoolweken van vijf dagen, en uit weekeind- en vakantiedagen.
Voor 40 weken werk krijgt een leerkracht een vergoeding 12 m.
Per week dus $\frac{12\ m}{40} = 0{,}3\ m$.
Een week is vijf werkdagen.
Dus voor 200 dagen werk (40x5) krijgt de leerkracht de vergoeding 12 m.
Per dag dus $\frac{12\ m}{200} = 0{,}06\ m$.
Voor de berekening van de vergoeding per gegeven lesuur moet onderscheid worden gemaakt tussen de volledige betrekking van 32 en die van 27 uur.
De weekvergoeding is 0,3 m.
Bij v.b. 32 een vergoeding 0,3 m voor 32 lesuren.
Bij v.b. 27 een vergoeding 0,3 m voor 27 lesuren.

→

Per uur dus resp. $\frac{0,3\ m}{32}$ en $\frac{0,3\ m}{27}$

VOORSTEL:

D-vergoeding (volledige vervanging kleuter, basis):

$B = d \times 0,06\ m$

B = betaling
d = aantal gewerkte dagen
m = maandsalaris (schaalbedrag)

U-vergoeding (voortgezet onderwijs, deelvervanging basis):

$B = u \times \frac{0,3\ m}{v}$

B = betaling
u = aantal gegeven lesuren
m = maandsalaris (schaalbedrag)
v = aantal wekelijkse lesuren van een volledige betrekking.

TOEPASSINGEN:

1. Een bevoegd onderwijzer bij het basisonderwijs, leeftijd 35 jaar, gehuwd, komt volgens schaal 10 (per 1-4-80) in aanmerking voor een maandelijkse vergoeding groot f. 2.180,—.
De vervanger krijgt per gewerkte dag 0,06 m = 0,06 x f. 2180,— = f. 130,80.
Hij vervangt vanaf de Kerst- tot de Paasvakantie in 1981. Volgens de vakantierooster 1980/1981 zijn er in deze periode 69 schooldagen (15 volle weken min 6 vakantiedagen).
De vervanger ontvangt dus 69 x f. 130,80 = f. 9.025,20.
Formule: B = d x 0,06 m = 69 x 0,06 x f. 2180,— = f. 9025,20.

2. Een leerkracht met 2 l.o.-akten aan een Mavo-school (schaal 31) of met een M.O.-A.-akte aan een Havo-school (schaal 35), leeftijd 35 jaar, gehuwd, komt in aanmerking voor een maandelijkse vergoeding groot f. 2895,—.
De vervanger Mavo (v.b. 32) krijgt per gegeven lesuur

$\frac{0,3\ m}{32} = \frac{0,3 \times 2895}{32} = f.\ 27,14.$

De vervanger Havo (v.b. 27) krijgt:

$\frac{0,3\ m}{27} = \frac{0,3 \times 2895}{27} = f.\ 32,17.$

Stel dat de leerkracht in de periode vanaf de Kerst- tot de Paasvakantie 1981 voor 12 wekelijkse lesuren waarneemt, 5 uur op maandag, 3 uur op woensdag en 4 uur op vrijdag.
In de vakantierooster 1980/1981 zien we dat het hier gaat om een vervanging voor een periode van 15 weken min 3 maandagen, 1 woensdag en 2 vrijdagen.
Dus 15 x 12 — 3 x 5 — 1 x 3 — 2 x 4 = 180 — 15 — 3 — 8 = 154 lesuren.
De vervangende leerkracht ontvangt dus 154 x f. 27,14 = f. 4.179,56 (Mavo) of 154 x f. 32,17 = f. 4.954,18 (Havo).

Formule: $B = u \times \frac{0,3\ m}{v} = 154 \times \frac{0,3 \times 2895}{32}$

= f. 4.179,66, of

$154 \times \frac{0,3 \times 2895}{27} = f.\ 4.953,67.$

OPMERKING:

Het verschil dat optreedt heeft te maken met de afronding. Ofschoon de uitkomst het zuiverst is als er pas op het eind wordt afgerond, lijkt het ons toch prettiger om eerst de vergoeding per lesuur apart te berekenen, en dan pas te vermenigvuldigen met het aantal gegeven lesuren.
De afrondingsfout is verwaarloosbaar.

SLOTOPMERKINGEN:

1. Het grote voordeel bij de voorgestelde formules is dat men voortaan geen rekening hoeft te houden met weekeind- en vakantiedagen. Het gaat bij de berekening om de werkelijk gewerkte dagen of lesuren. De betaling voor weekeinden en vakantie is geinkorporeerd.
De vakantietoelage is geregeld in de "Regeling vakantie en vrijstelling van Dienst ambtenaren" (P.B. 44 anno 1969).
Er moet wel een uitspraak komen of en in hoeverre men de ziektedagen zal betalen, en of en in hoeverre de vervangende leerkracht in aanmerking komt voor ziektekostenvergoeding.

2. In de praktijk zal het salaris per maand worden uitgekeerd. Men kan dan de indruk krijgen dat de vervanger beter betaald wordt dan de leerkracht in blijvende dienst. Zoals eerder opgemerkt is de extra vergoeding bedoeld als kompensatie voor vrije dagen, waar ook de vervanger recht op heeft. Dat de vervanger niet meer krijgt blijkt pas als we de vergoeding bekijken over een vol schooljaar.
D-vergoeding: 0,06 m per gewerkte dag.
In een schooljaar (40 schoolweken van 5 dagen): 200 x 0,06 m = 12 m = jaarsalaris.

U-vergoeding: $\frac{0,3\ m}{v}$ per gewerkt lesuur.

In een schooljaar (40 schoolweken van 32 of 27 uur).

v.b. 32: $40 \times 32 \times \frac{0,3\ m}{32} = 12\ m$ = jaarsalaris

v.b. 27: $40 \times 27 \times \frac{0,3\ m}{27} = 12\ m$ = jaarsalaris

Hieruit blijkt duidelijk dat beiden hetzelfde verdienen.

3. In het geval van een vervanging in volledige betrekking zonder overuren in het voortgezet onderwijs zal het niet uitmaken of men de U- dan wel de D-vergoeding krijgt.
Stel:
w = aantal weken werk
d = aantal dagen werk

$d = 5\ w$ of $w = \frac{d}{5}$

U-vergoeding:

$u \times \frac{0,3\ m}{v} = v.w. \frac{0,3\ m}{v} = - \cdot \frac{0,3\ m}{v}$

= d x 0,06 m
= D-vergoeding

Toch wordt de voorkeur gegeven aan de U-vergoeding, omdat deze formule bij tussenliggende vrije dagen, of bij niet een geheel aantal weken lesgeven, beter te hanteren is. In het voortgezet onderwijs zal het vaak voorkomen dat de uren niet gelijkelijk over de weekdagen verdeeld zijn. Zo kan het bijvoorbeeld op een Havo-school voorkomen dat een vervanger zijn 27 lesuren op vier dagen geeft. Hij zou dan voor een week werken 4 x 0,06 m ontvangen tegen de 5 x 0,06 m van een ander die datzelfde aantal lesuren in vijf dagen geeft.

Reorganisatie interne struktuur

Dat de interne struktuur van de Simar niet optimaal is, is algemeen bekend. Het huidige bestuur bestaat uit slechts vijf personen, waarvan de sekretaresse sinds 1 augustus '81 twee dagen van de week als parttimer werkt. Daarnaast werken een aantal aktieve leden in kommissies en werkgroepen. Er ligt nu een plan op tafel voor een nieuwe struktuur, die in drie fasen moet worden uitgevoerd:

1. Uitbreiding van het bestuur, zodat dit een afspiegeling vormt van al de geledingen die door de Simar georganiseerd worden. Wij willen komen tot een hoofdbestuur van elf personen.
2. Er wordt een nieuw orgaan in het leven geroepen, bestaande uit vertegenwoordigers van alle sekties. Zij houden zich bezig met de specifieke problemen van hun sekties.
3. Er wordt een goed funktionerende koerierdienst opgezet voor het ronddelen van Skol i Komunidat, Mensahero enz.

Het hoofdbestuur blijft uiteraard verantwoordelijk voor het uitvoeren van het beleid en het koördineren van de verschillende werkzaamheden.

Protokol 1981

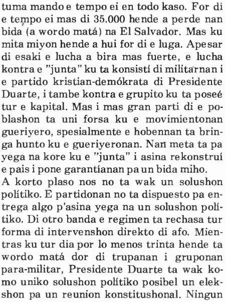
Acht maanden na de beëindiging van de staking laat de uitvoering van punt vier van het Protokol nog op zich wachten.
In dit punt staat dat er een evaluatie-kommissie moet komen, bestaande uit 2 vertegenwoordigers van het B.C., 2 van de Simar en 2 van het Departement van Onderwijs aangevuld met 1 à 3 evaluatiedeskundigen op onderwijskundig en financieel-ekonomisch gebied.
De kommissie krijgt als opdracht een onderzoek te verrichten naar de taak van de leraar, teneinde het Bestuurscollege te kunnen adviseren hoeveel wekelijkse lesuren overeenkomen met een 40-urige werkweek.
De twee partijen zijn overeengekomen dat de evaluatiedeskundigen door tussenkomst van het KABNA in Nederland gezocht zouden kunnen worden. De Simar heeft verschillende personen voorgedragen; we zijn de onderwijsbonden in Nederland zeer erkentelijk voor hun medewerking in deze.
De heer Harms — direkteur van het Departement van Onderwijs, afdeling Aruba — heeft in de grote vakantie inlichtingen ingewonnen over de personen (6 in totaal).
In september kwamen de twee partijen voor de zoveelste keer bijeen onder voorzitterschap van de heer Harms en men werd het eens over 3 personen. Wij waren van mening dat deze drie personen voldoen aan de eisen die gesteld mogen worden aan evaluatiedeskundigen. De vertegenwoordigers van het B.C. deelden deze mening niet helemaal en zij stonden erop dat er ook een deskundige op ekonomisch en financieel gebied in de kommissie moest komen.
Het B.C. is altijd voorstander geweest van het uitkomen van de heer Broer als evaluatiedeskundige. Deze persoon heeft indertijd meegewerkt aan het tot stand komen van de salarisschalen van leerkrachten en moet toen verklaard hebben dat de volledige betrekking voor alle leerkrachten op 32 uur gesteld moet worden.
De Simar heeft zich steeds hiertegen gekant, gezien de aard van het onderzoek dat de kommissie moet verrichten. Bovendien was de heer Broer de enige persoon waarover de heer Harms geen inlichtingen kon verkrijgen, waardoor hij voor ons al sowieso niet in aanmerking kwam.
Door dit verschil van mening is nog steeds geen akkoord bereikt over de aan te trekken deskundigen en het ziet er dan ook naar uit dat de kommissie haar werkzaamheden niet zal kunnen aanvangen op 1 november ●

EL SALVADOR

"Ainda no tin ningun solushon na bista"

El Salvador ta e pais sentro-amerikano mas denso. Siendo di tin un area di 21.041 km2 (esun mas chikito den Sentro-Amerika) e tin 4.805.000 habitante, e di dos mas halto den e region despues di Guatemala ku 7.058.000. E entrada pa kabes di poblashon ta 670 dolar, un di esnan mas abou den Sentro-Amerika. Su ekonomía mas tanto ta basá riba eksportashon di produktonan di agrikultura. Esakinan ta entre otro: kòfi, katuna, suku i maishi. Tambe tin industria ku mas tanto ta prosesa kuminda i industria di paña.
E golpi di estado di 15 di oktober 1979 mester a nifiká un miho bida pa e salvadoreñonan. Esaki tabata e promesa di esnan ku a tuma mando e tempo ei en todo kaso. For di e tempo ei mas di 35.000 hende a perde nan bida (a wordo matá) na El Salvador. Mas ku mita miyon hende a hui for di e luga. Apesar di esaki e lucha a bira mas fuerte, e lucha kontra e "junta" ku ta konsistí di militarnan i e partido kristian-demókrata di Presidente Duarte, i tambe kontra e grupito ku ta poseé tur e kapital. Mas i mas gran parti di e poblashon ta uni forsa ku e movimientonan gueriyero, spesialmente e hobennan ta bringa hunto ku e gueriyeronan. Nan meta ta pa yega na kore ku e "junta" i asina rekonstruí e pais i pone garantíanan pa un bida miho.
A korto plaso nos no ta wak un solushon político. E partidonan no ta dispuesto pa entrega algo p'asina yega na un solushon político. Di otro banda e regimen ta rechasa tur forma di intervenshon direkto di afo. Mientras ku tur dia por lo menos trinta hende ta wordo matá dor di trupanan i gruponan para-militar, Presidente Duarte ta wak komo uniko solushon político posibel un elekshon pa un reunion konstitushonal. Ningun hende ta kere den e elekshonnan aki, ku

mester tuma luga mart otro aña. Solamente e partido kristian-demókrata di Duarte ta kere den esaki, ya ku e ta kombini nan.
E organisashon di e elekshon ta den man di e mesun partido kristian-demókrata. E sindikato konservativo di e abogadonan ta un di e organisashonnan ku ta di opinion ku bou di e sirkunstansianan aktual ta imposibel pa tene elekshon; tin toke de keda, matamento sin fin ets. ets.
Duarte lo a bisa resientemente ku si e gueriyeronan realmente ta boga pa idealnan demokratiko, anto nan mester pone nan armanan abou i partisipá na e elekshonnan binidero. Pero hunto ku esei nan mester entrega nombernan i adresnan di tres mil miembro pa asina yuda e "Esquadrón de la muerte" den su trabou pa kibra e resistensia.

Nan kier kibra e resistensia

E resistensia ta keda para riba su punto di bista ku nan no lo partisipá na e elekshonnan i nan ta rechasá e ultimo inténtonan di Duarte pa hinka e "Frente Democrático Revolucionario" (FDR), ku ta e koalishon di oposishon, den un diálogo "interpartidario". Pa logra esaki e ta aserka e gruponan menos radikal di FDR. FDR no ta kontra elekshonan komo un parti di un solushon di e konflikto, pero sigur no komo un medio pa desarmá e resistensia i asina kibré.
Duarte a bisa Reagan na su bishita na september na Merka, ku ela hasi tur su posibel pa asina e lider sosial-demókrata. Guillermo Ungo yega na renunsiá komo presidente di FDR i kuminsa kombersashonnan kuné riba e punto di elekshonnan. Na mes momento e presidente di e konseho sentral di elekshon ta hasi un deklarashon ku FDR ta politikamente representativo, pero sin su partner armá, e "Frente Farabundo Martí de la Liberación Nacional" (FMLN).
Un otro deklarashon dudoso ta ku Duarte a sigurá Reagan ku 600 solda di "Guardia Nacional" a wordo kitá i 64 a wordo arestá. Algo ku ningun por kontrolá. Sinembargo Duarte su demokrasia ta mas i mas uno ku mester mas arma pa kombati e resistensia o a lo menos pa e no sigui krese. E aña aki e ayudo militar merikano sigur lo surpasa e aktual 35 miyon dolar.

Intervenshon

Thomas Enders, vise-minister merikano pa asuntonan latino-amerikano, poko tempo pasá a hasi un deklarashon no-militar di e intervenshon merikano kresiente na El Salvador. "Nos ayudo militar no ta pa yuda e regimen militar, sino pa mustra e gueriyeronan ku nan no por gana ku nan lucha armá". Washington ta involvi otro paisnan tambe den e lucha. Operashonnan kombiná di e ehersito salvadoreño ku esnan di Guatemala i Honduras no ta nada nobo. E kontaktonan militar ku diktaturanan sur-amerikano, e.o. Chile, Argentina i Uruguay ta oumentando drastikamente. Segun Robert White, e embahador merikano na El Salvador ku a wordo kitá ora Reagan a tuma mando, a deklara ku representantenan di Pinochet ta keda ku un sabor amargo di e sistema salvadoreño di torturá i fusilá.
E embahador merikano di Nashonnan Uní, Jean Kirkpatrick, na ougustus a primintí Chile, Argentina i Uruguay armanan meri- →

kano a kambio di gruponan militar pa wordo mandá El Salvador pa lucha kontra di e gueriyeronan. E embahador merikano ku ta biaha Vernon Walters, tabata di bishita na Argentina i Uruguay na kuminsamento di september. Su meta prinsipal tabata pa manda trupanan na Sinaí i na El Salvador. Pa parti di Argentina ya kaba e proposishon a wordo hasí pa general Leopoldo Galtieri. Di otro banda e minister di defensa salvadoreño, José Guillermo Carcía, a laga sa ku e tin e proposishon aki pendiente pa ora ku e por ta nesesario. Esaki ta totalmente kontra di e siguransa ku e minister argentino a duna ku e ayudo argentino na El Salvador lo no ensera entrega di trupanan.

Venezuela

E presidente kristian-demókrata di Venezuela, Luis Herrera Campins, a duna su apoyo na e regimen di Duarte, ku ta di e mesun ideologia kristian-demókrata(??) den un reunion di Nashonnan Uní, dialuna dia 21 di september. E apoyo aki ta wordo refleha tambe dor di presensia di 30 militar na El Salvador i 20 ofisial salvadoreño den "training" na Venezuela. Tur esaki a sali na kla ora ku un dokumento militar venezolano a mira lus di dia.

Dos luna pasa e minister merikano pa asuntonan di eksterior, Alexander Haig, a deklara lo siguiente: "Nos lo no ta eksitoso den e lucha kontra e infiltrashon cubano na Latino-Amerika i Afrika si nos no kuminsa drecha e sirkunstansianan sosial-ekonomiko ku Cuba ta trata di eksplota". Ta bon pa remarka aki ku net e regimennan militar ta wordo yuda pa keda na mando dor di e propio ayudo merikano. Un mehorashon di e situashon sosial-ekonómiko ta hasta un peliger pa e regimennan aki. Tambe ta remarkabel ku si lidernan manera Haig kuminsa papia di kambionan riba e tereno ei, esei ta un indikashon ku riba tereno di bataya e gueriyeronan (sostení pa gran parti di e pueblo) mester por ta ganando tereno.

Un problematiko Este-Oeste

Mientrastanto e regimen na Washington a konverti e guera na El Salvador komo un konflikto Este-Oeste i ku esei nan a skohe klaramente pa un liña militar. E resistensia no solamente a reakshoná militarmente, pero tambe diplomatikamente. E FDR-FMLN tin representante den kasi 30 pais, mas ainda ku e "junta". Un apoyo pa e resistensia riba e tereno diplomatiko ta e posishon tumá dor di Mexico i Europa-Oksidental. E "Sosialista Internashonal" ta rekonose desde e guera na El Salvador e derecho di e pueblo pa bringa kontra di regimennan diktatorial. Na e kongreso sosial-demókrata ku a tuma luga na Panama na februari Willy Brandt, presidente di S.I., a hasi un apelashon pa buska un solushon polítiko pa e guera na El Salvador. Ela manda su sekretario-general Bernt Carlsson serka Reagan pa purba konmové pa kuminsa kombersashonnan ku e oposishon salvadoreño. Reagan ta nenga kategorikamente, pasobra esei lo nifika ku e ta metiendo su mes den asuntonan interno di e pais. Brandt no a laga e asunto aki ketu. Na april un di e vise-presidentenan di SPD, Hans Jurgen Wischnewski, a biaha den nomber di Brandt pa Sentro-Amerika, Mexico i Cuba. Ela aserka Duarte den nomber di FDR ku e kondishonnan di FDR pa un kombersashon: un paro imediato di e opreshon di e pueblo, restablesé e garantíanan konstitushonal i laga e prisoneronan polítiko liber. E lidernan militar a pone Duarte bisa no, pasobra nan sa mucho bon ku ta perde so nan por perde ku e deliberashonnan. Na mei Ed Broadbent, lider di e partido pa demokrasia nobo na Canada, a bai El Salvador komo representante di S.I. Duarte a konsidera esaki intervenshon i Broadbent por a bai bek Canada. Despues di tur e intentonan aki, Mexico i Fransia a disidi di rekonose e bloke FDR-FMLN komo representativo na e futuro deliberashonnan. E presidente mexicano klaramente a duna su desaprobashon pa ku e regimen salvadoreño i e intervenshon merikano. E minister mexicano pa asuntonan di eksterior a deklara den e reunion di Nashonnan Uní di dia 22 di september ku e miho prueba pa konsidera e resistensia salvadoreño legítimo ta e echo ku tin intervenshon di afo (e kier men intervenshon merikano). E punto di bista aki no ta stroba e relashonnan ku e pais merikano, asina e presidente mexicano a deklara.

E resistensia na El Salvador ta progresando den nan lucha

E gueriyeronan di FMLN tin mas o menos un tersera parti di e pais bou di kontrol. Einan e tera ta wordo plantá hunto i tin formanan nobo di organisashon mas demokrátiko. Kampañanan pa siña e hendenan lesa ya a kuminsa kaba.

E resistensia ta aktivo riba 4 frontera di bataya. E sinko organisashonnan ku hunto ta forma e FMLN aworaki ta miho kordiná ku durante e ofensiva na yanuari e aña aki. E FMLN i otro gueriyeronan ya por konta ku hopi mas miembro ku den pasado. Nan tin miho armanan awor pasobra tur e armanan ku ta keda den nan man despues di deroka trupanan di gobierno ta armanan moderno merikano. Otro armanan FMLN ta kumpra na e merkado "negro" merikano; e sen ta bin di organisashonnan i akshonnan di solidaridat i di plaka di reskate di e komersiantenan sekuestrá. Cuba a reta e minister merikano pa asuntonan di eksterior Haig pa bin ku pruebanan ku Cuba ta mandando armanan soviétiko pa e resistensia salvadoreño.

Na yuli e embahador merikano na El Salvador, Hinton, a bisa ku ya p'e aña aki e ehersito a perde 1300 solda. FMLN a deklara ku segun su informashonnan nan mester a mata o herida 2174 solda. Tres helikopter a wordo destruí i otro tres a wordo dañá; nan a destruí tambe 6 avion, 5 truk, un tanki di guera i algun "heavy equipment" militar.

E gueriyeronan ta hopi movibel i tambe nan espirito halto ta yudanan den nan viktorianan riba tereno di bataya.

E ehersito tin e siudatnan grandi bou di kontrol, pero nan no por evita e tantisimo atakenan riba sentronan ekonómiko i militar. E ehersito ta mata hendenan inosente pa asina saka sla di echo ku e gueriyeronan no tin mucho perdida. E violensia polítiko ta hopi grandi. Den enseñansa so e ultimo tres añanan 280 maestro a wordo matá, 20 a wordo será di un forma straño i 30 te ainda no a wordo enkontrá. Hopi maestro a hui i hopi a drenta den bataya na banda di e gueriyeronan. E enseñansa ya no por funshona mas.

E ekonomia ya ta kai den otro

Ekonomikamente e pais ta den problemanan hopi serio. Esnan riko ta sali hunto ku nan kapital for di e pais. Mas ku 100 komersiante stranhero ya a sali for di e pais pasobra nan tin miedo di wordo sekuestrá. Eksportashon di kòfi, suku i katuna ta baha. E perdidanan aki mester wordo kubri ku e ayudo ekonomiko merikano (136 miyon di dolar na '81). Duarte a purba di haya un ayudo di 300 miyon dolar. Tambe nan ta wardando un fiansa di 120 miyon dolar di IMF (fondo monetario internashonal).

E aktividatnan ekonomiko ta bahando konsiderablemente. Hopi fabrika ta "run" bou di nan kapasidat; 200 kompanía a sera nan porta den e delaster seis lunanan. E sabotahe kontinuo di e resistensia riba e infrastruktura ekonomiko ta baha e produkshon mas i mas. Mas ku 100.000 obrero kalifiká a bandona e pais.

E komersiantenan ta hopi kontra e "junta". Algun medidanan tuma dor di e regimen a wordo konsidera komo "medidanan komunista". Eseinan ta e.o. e nashonalisashon di bankonan i e komersio stranhero i e partishon di tera, ku ya kaba a stop pasobra di e tantisimo matamento. "Si e komersio no stop di ataka e "junta", pronto e komunistanan lo tuma mando", esei tabata palabranan di Hinton, e embahador merikano na El Salvador.

E guera lo kontinua

Asina nos por nota ku e guera lo kontinua i lo bira mas i mas fuerte. E uniko solushon polítiko ku e merikanonan tin na bista ta ku e resistensia mester stop ku nan lucha armá i partisipa na e elekshonnan. E resistensia no ta dispuesto pa komete suisidio dor di hasi esaki i esei Duarte i Reagan tambe sa.

E guera lo sigui. E chens ku e merikanonan lo bai di akuerdo ku negoshashonnan ta depende di e desaroyonan riba tereno di bataya i tambe di e preshon lokal i internashonal. Esaki pa evita un absurdes manera un Vietnam nobo prome ku ta lat. ●

GRAWATA

Nos a haya informashon konfidensial ku e rasistanan di Sur-Afrika porfin a logra haya un base sigur pa buska nan azeta: e "pier" di Bucuti Yacht Club.

*

Na okashon di dia di independensia di Estados Unidos, Betico a manda Reagan un telegram bisando ku Aruba ta garantisá e integridat teritorial di Merka.

*

Betico a deklará ku e lo NO bini bek sin garantia. Dikon el a bin bek anto?

*

Reverendo X tokante homoseksualidat: "God created Adam and Eve, not Adam and Steve!"

*

Nos a tende ku Betico i Nel sí a bula bai Hulanda den "first class", mientras ku e otronan a bai ku "economy class".
Manera Orwell a bisa: "All pigs are equal, but some pigs are more equal than others".

*

Sinterklaas Croes a bai Hulanda pa buska un boshi di regalo, pero na su regreso n'Aruba el a deskubri k'el a lubida su sako na Hulanda!

*

Segun Chance leim no ta wanta na Antias. Ke hubo di skupi?!

*

Betico Croes na Tele-Aruba: "Esaki t'un grabashon, esaki t'un grabashon, esaki t'un grabashon, esak . . .".

*

Te asta klero ta luchando pa independensia di Aruba, dunando asina E LUCHA un karakter sagrado. Pero tene kuidou, pasó Dios ta kastiga tur farizeo.

*

E "wondermiddel" pa trese union aki na Aruba: un tiket di KLM pa kada gritador.

*

E konferensia a tarda hopi pasó den Uil a manda e delegashon Arubiano bai sinta n'un skina dje mesa rondó . . .

Si bo ta interesá pa aboná riba e revista Skol i Komunidat, yena e formulario aki bou i mandé mas pronto posibel pa nos na e sigiente adres:

SKOL I KOMUNIDAT, HERMAN GORTERSTRAAT 16, ARUBA

Nos ta suplikabo pa manda bo check huntu ku e formulario.
Tambe ta posibel pa depositá e suma riba nos kuenta bankario: A.B.N. nr. 31.47.886.

Si, mi ta interesá pa aboná riba e revista Skol i Komunidat pa e prèis di:

☐ *Antiyas:* *NAf. 25,— pa 10 numero*
☐ *Hulanda:* *NAf. 25,— pa 10 numero (ku bapor), ku avion NAf. 40,—*
☐ *Otro paisnan:* *NAf. 25,— pa 10 numero*
(Por fabor, marke un x den loke ta aplikable pa bo).

NOMBER: ....

ADRES: ....

Por fabor, sea asina bon di NO manda paga vía postwissel.

Adhuntu mi ta ☐ *manda un check*
☐ *depositá e suma riba boso kuenta bankaric*

E preisnan aki ta konta pa tur aplikashon ku nos ta risibi despues di 1-1-1981.   *Firma* ....